

Opvoedkundige Waardes
in die
Gewone Skool

Verhandeling ingehandig ter Verkryging
van die
M.Ed-Graad
aan die
Universiteit van Stellenbosch.
Nov. 1933.

J. D. Muller.
∞

Inhoud:

<u>Inleiding.</u>	pp. 1 & 2.
Loevallige en teleologiese waardes.	
<u>Hoofstuk I</u>	p.p. 3-7
Geskiedenis van opvoedkundige ideale en die hedendaagse verwarring	
<u>Hoofstuk II</u>	p.p. 7-15
Oorsake waarom die pogings om alge- men wenslike opvoedkundige ideale op D stid of D formules, tot dusver nogal- tyd misluk het	
<u>Hoofstuk III</u>	p.p. 15-38.
Wat behoort ons opvoedkundige ide- aal D wies?	
<u>Hoofstuk IV</u>	p.p. 38-93
Die waardes van die leweskke in die lig van ons opvoedkundige ideaal	
<u>Hoofstuk V</u>	p.p. 94-114 [p.p. 94-114]
Die waardes van die anderwyspro- ces in die lig van ons opvoedkun- dige ideaal.	
<u>Hoofstuk VI</u>	p.p. 114-125
Hoeveel kan ons doen?	
<u>Bibliographie.</u>	p.p. 126 & 127.

NB. Opmerkings: ① Om bloed stilistiese redes soos gewoon-
lik in hierdie verhandeling van leerlinge en onderwyser
slegs in die manlike geslag. Dit sluit natuurlike altwee sexe in.
② Ons het in hoofsaak die spelling toegepas
wat gevolg word in die Universiteitsjaarboek en keuningswyses en
in die Amblankeverslag. Voordien was geen op dit natuurlik nog
nie toegepas nie. Dm.

Inleiding: Toevallige en teleologiese waardes.

Vir iemand met 'n enigsinsoptimistiese uitkyk op die lewe is dit nie baie moeilik om 'n pleidooi te lewer vir alles wat bestaan is. Jy kan iets waardevol vind in die koers van die tortelduiwiel sowel as in die bestaan van die lastige huisvlieg of die gevaarlike muskiet. En kom ons dan tot 'n debat oor die waardes van skoolvakke dan kan 'n mens 'n goeie verdediging uitmaak vir Huishoudkunde maar ook vir *Mathesis* en Latyn. As die lewe onvriendelik lank was, sou ons dan ook graag die kind alles wil leer wat daar te lew is, want elke moontlike lewewak, elke brokkie kennis, het op 'n sekere plek, en ander sekere omstandighede 'n sekere toevallige waarde, al sal daardie omstandighede maar eenmaal in 'n onvriendelike leeftyd toevallig so voorkom. So mag dit ook voorkom, dat van die duisende kinders wat elke jaardeur ons S. A. skole gaan 'n paar miskien een dag in 'n klein bootje sonder kompas op die oop see beland, en dan geweldig vlak op die skool wat hulle geen Sterrekunde getuise het nie. So het Remarque en sy maats aan die front gespot met hulle musters wat nooit vir hulle ingewy het in die wese van oorlog nie, maar hulle in plaas daarvan besiggehou het met Griekse Mythologie, Geskiedenis en Letterkunde!

Maar Remarque en sy vriende, en ons ook dikwels, verged, dat die lewe nie eens 'n een duit is, en dat daar so 'n onvriendelikeheid is van verskynsels en prosesse en probleme waarmee die mens te doen kry, dat die skool hom onmoontlik met alles in aanraking kan bring, tensy die formele skooltyd hom oor die hele lewe uitstrekk. Tot die veelvuldigheid van verskynsels en ervarings moet 'n seleksie gemaak word, sodat die skool,

gedurende die kort tydjie wat hy die kind onder sy beskerming het, hom kan laat kennismak met die prosesse, probleme en ervarings, wat by hom die grootste vermoë tot lewensbemeustering sal skep wanneer hy as individu sal gaan meet in die aktiwiteite van die gemeenskap. Die skool is, dus, uit die aard van die saak daar om 'n bepaalde funksie in die samelewing te vervul. Dit gaan om 'n bepaalde oogmerk of ideaal* wat dit wil bereik, en maak sy selksie, skrywe waardes aan sekere vakke toe met die oog op die bereik van daardie ideaal. Die vakke en die manier waarop die vakke aan die leerlinge doer word, word gekies volgens hulle teologiese waarde, d.w.s. hulle waarde met die oog op die bereiking van die opvoedkundige ideaal, en nie volgens hulle toevallige waardes nie - Dit sou te veel verspilling van tyd en energie beteken! So kan matkies in die leerplan ingesluit word weens sy baie toevallige waardes, maar volgens sy teologiese waardes verdien dit miskien geen plek in die leerplan nie, omdat dit geen inherente eienskappe besit wat bevorderlik is vir die ideaal wat nagestreef word nie, of in elk geval te min dergelike eienskappe besit. Dit is grotendeels aan hulle toevallige waarde en aan die tradisie te danke, dat baie vakke vandag nog in ons leerplan is, wat eintlik nie daar hoort nie. Want onder ons lewensomstandighede, wat die skool verplig om 'n sekere ideaal na te streef het vakke soos Physiologie of Hygiëne, naas hulle toevallige waardes tog ook veel meer teologiese waarde, as Latyn, bv.

So word die vraag na die waardes wat die gewone skool moet realiseer direk 'n vraag van die opvoedkundige ideale wat die skool behoort na te

*: Vgl. ook bladsy 58/6 vir noodsaaklikheid van bepaalde ideale

strewe.

Hoofstuk I

Die Geskiedenis van Oproedkundige Ideale en die Medendaagse Verwarring:

Die ou Grieke het hulle jeug opgevoed vir staatsburgerskap; die Spartaners vir burgerskap soos hulle dit verstaan het, en die Atheners weer vir hulle ideaal van burgerskap. Ook die Romeine het hierdie oproedkundige ideaal van die Grieke oorgeneem en onderwys was slegs bedoel om van die jong Romein 'n beted "civis Romanus" te maak. Wie 'n goeie burger, soldaat of regerder was, het by hulle die hoogste in die lewe bereik. Die persoon wat sou begin vra het of dit nou die beste ding was om na te streef, sou nie die roem van 'n wyse verwerf het nie, maar eerder die berugtheid van 'n dwaas. Ook in die middeloue was daar nog geen mobiliteit nie: Daar was net een ding wat die moute werd was, en dit was die geluksalige Hiernamaals. Niemand het daaraan getwyfel nie, en almal het die destydse skool goed gevind wat hom daarop toegelê het om sy leerlinge sover te kry om die vlees te kruisig, met die oog op die geluksaligheid wat soa kom na hierdie aardse bestaan.

Maar die Renaissance het gekom en vir goed die menslike denke vry gemaak. Vir die eerste maal begin mense nou weer krities word en die bestaande opvattinge van waardes in twyfel te trek. Van toe af het die proses van afbreek en opbou van waardes in omdraaiende wisselwerking begin. Die heerlike eenstemmigheid van 'n droongesuat verlede was vir altyd verby. In ons moderne tyd skyn dit veral

of hierdie verwarring sy hoogtepunt bereik. Vrou-
 ens did kom ons voor, asof ons 'n tydperk belewe
 was alle waardes ons ontglip, beginnende by ons
 nuilmiddels tot by die hoogste wat in die mens se
 lewe geld, sy liefde, sy etika en sy religie. Natuur-
 lik moed s'n toestand op sy best uitkoms ook op die
 gebied van opvoedkundige ideale. Wat moed ons
 die kind leer, watter ideale hom voorhou, wat
 het nog waarde in ons tyd? As Spencer dan
 pleid vir "complete living" of "Kerschensteiners"
 vir karaktervolle staatsburgerskap verkry deur
 oorspronklik selfsugtige deelname aan die aktivi-
 teit van die gemeenskap, of as 'n hele klomp op-
 voedkundige welsprekend intree vir "Social Ef-
 ficiency", dan kom Dimmy en si: "hem die kom-
 lewing met al sy instellings en voed die kind op
 vir deelname aan hierdie instellings"; of die
 magtige Dewey behers spare van opvoeders
 met die vernude stelling van Rousseau: "Educa-
 tion is life." Die min of meer pragmatiese stand-
 punt waarvan hierdie laaste twee verbeid
 woordigend is, kan ons op verskillende
 oorsake terugvoer:

Ⓐ Hulle is uitvloeiend van die pessimisme
 van ons tyd, skeppings van wie ophou veg-
 hed, omdat dit tog nie baad nie ophou idea-
 lisme het omdat die praktiese tog te veel ver-
 skil en per slot van rekening niemand
 tog luister nie. Daar is en kan geen eensstemmig-
 heid wees met betrekking tot opvoedkundige
 ideale nie; dus laad vas alle ideale! Voed die
 kind op volgens die behoeftes van sy natuur, neem
 alles, en die lewe soos dit kom, en wees gelukkig!

Ⓑ Die ontwikkeling van die wetenskap, veral
 van die biologiese en psichologiese wetenskappe

heid in baie opsigte lig gebring vir die opvoeders van die jong. Maar aan die ander kant het dit opvoedkundige materialisme in die hand gewerk. Mensse het die "natuur" in die onderwys gaan beklemtoon, en verguud, dat die mens eens en vir altyd oor die Rubikon gegaan en sy bloot natuurlike raarwel gesê het, toe hy 'n abstrakte geesteslewe begin ontwikkel het. Vandag is dit vir hom eenvoudig om hom slegs passief oortuig te gaan aan natuurprocese. Slegs by tye, wanneer ander elemente van sy gees sy suiwer denke oorkruis, is dit nog moontlik, soos by uiters sterk emosies van toorn, haat en liefde. Dit is egter, vandag 'n wesenkenmerk van die mens, dat hy by al sy belangrikste handewyses 'n bepaalde vooropgestelde doel beoog wat hy as waardewol beskou, afgesien natuurlik van die eenvoudige instinktiwe handlings tot selfbehoud en voortplanting van die ras. enige stelsel dan wat die mens deur sy moontlike ontwikkelings stadium moet help, en hierdie wesenkenmerk uit die oog verloor, is dan 'n "onnatuurlike" en tot mislukking gedoem.

©) Maar die pragmatiese standpunt berus ook op 'n algehele verkennings van die mag van die menslike gees. Die planmatige werking van die Heelal is vir ons nog altyd 'n misterie en ons sus ons anmag met 'n Skepper wat alles geskep het, en nog beheer, of met 'n Idee wat vir alles verantwoordelik is. Ons laad dit daar. Al wat ons wel van seker is, is dat hierdie Krag werk volgens 'n plan of volgens 'n wet

en reits. Die Heelal is hulpeloos onderworpe aan die Wassienigheid, noodlot of Kismet. Maar daar is dapperom tog nog 'n mag, wat ook sy beskeie rol speel, en die "natuur" kan bekens en selfs kan inspan om op 'n sekere doel af te stuur: Die menslike gees is die enigste mag wat in 'n beperkte gebied kan heers oor die natuur (en hierdie gebied brei gedurig uit), dus, in 'n beskeie deel kan meewerk in 'n ontwikkelings- of degenerasieproses. Hy kan sy eie bestaansmoontlikhede help verhoog of hy kan dit help vernietig. Natuurlik is daar 'n drang tot selfbehoud in die wese van die mens, en daarom sal hy die Onseintlike se guns afbid, maar tegelykertyd ook sy eie gees reglaad funksioneer en meewerk tot sy behoud en ontwikkeling.

Maar, wat is reg, wanneer is daar ontwikkeling? Wie kan die afloop van 'n Heelalproses vooraf voorspel? Waar is die aanloei historiese geval van sukses of mislukking waarna ons kan kyk? Daar is geen eksperiment gemaak, geen feite wat hier kan lei na. Ons moet ons hou aan wat die hoogste waarskynlikheid betref van reg te wees. M.a.w., ons moet filosoof word, en so volgens die buetje lig wat ons het, die rigting vasstel waarin hierdie enigste reorganiserende mag in die natuur, die menslike gees, moet werk. Dus, daar moet definitiewe ideale wees waarop ons aanstuur, en die ouers en die skool van die gemeenskap kan nie maar blote "natuurverskynsels" wees sonder in die biologiese behoeftes van die

nuwe aankomlinge te voorsien nie, maar moet sorg, dat ook hierdie nuwe geesteskragte gaan werk in die rigting wat volgens die halflyg wat die mens vergen is, die regte is, en sal hi tot die hoogste bestaanemoontlikhede van die ras. Nulle kan, dus, nie anders nie, maar moet by die uitoefening van hulle funksie in 'n sekere rigting lei, aanstuur op bepaalde ideale.

Dis is, dus, duidelik, dat die opvoeding van die kinders van die samelewing nooit op 'n bloot natuurwetenskaplike basis, 'n basis van oorsaak en gevolg, affiniteit en aanvulling, kan gedrywe word nie. Afgesien, dus, van die ideale wat 'n Herschensteiner, 'n Spencer of 'n Dewey bepleit, is hulle tog almal meer op die regte spoor as die geresig-nerde pragmatiste.

Ons volgende taak sal wees om die gebreke by al die opstellers van opvoedkundige ideale na te gaan, en dan wys geword uit die foute van andere, vas te stel wat dan wel deur die opvoeders van die volk behoort beoog te word.

Hoofstuk II

Oorsake waarom die pogings om algemeen wenslike opvoedkundige ideale te formuleer tot dusver nog altyd misluk het.

As ons die tywige verhandelings oor opvoedkundige ideale en waardes deurgaan, tref ons altyd 'n sekere beperktheid in standpunt, en eensydigheid van uitsig.

Een van die groot oorsake waarom geen opvoedkundige filosoof tot nog toe daarin geslaag het

om ons opvoedkundige oogmerke so te formuleer dat dit algemeen en blywende goedkeuring vind nie, is dan juis, dat hulle nie genoeg rekening hou met al die grondfeite van die menslike bestaan, wat hulle self ten wil en dank aan die skool opdraag nie. Die volle gekompliseerdheid van die menslike natuur en van die menslike bestaan word nie meer rekening gehou en bevredig nie. Alle opvoedkundiges, sover ons dit kan nagaan skop un of meer van die volgende aspekke van ons natuur of ons bestaan af, of laad dit hullemaal buite rekening:

① Die behaefdes van die kinderlike natuur - Die opvoedkundiges van wie Rousseau en van die eerste was, het slegs hierdie grondbeginsel raakgesien, en al die orge links laad te. Hulle stel dan 'n suiwer psichologiese opvoedkundige ideaal op: Die onderwyser moet slegs die tuiswoordige geluk van die kind beoog, alles wat die vrye en gesonde ontwikkeling van sy natuur strem, wegruim, en die van nature goeie menslike inbors sal dan vanself die hoogtes bereik. Dit is die ou strydsvraag van, wat die meeste moet geld die grootste geluk van die individu of die grootste uiteindelijke geluk van die grootste menigte - die ou onopgeloste verhouding tussen die individu en sy sosiale groep wat ons nie beter kan uitersid as in Prof. Humm se woorde nie:

"The road of the trouble doubtless lies in the complexity of human nature, and especially in one of its strangest paradoxes. From one standpoint men seem like solitary inhabitants of islands, each sundered from the rest by an impassable sea. Your

spirit, for example, and mine can communicate indirectly and clumsily by means of the sounds our lips utter and the written or printed marks our fingers frame; but there is no direct touch between us and no community of being: you are forever you and I, I. Yet from another standpoint men are seen most truly to be every one members one of another. We come into the world with minds as empty as our bodies are naked; and just as our bodies are clothed by others' hands, so our spirits are furnished with what enters into them from other spirits. Stripped of these borrowings we could hardly live, and should certainly be less than human."

So sal nimmant dit oek met vandag wil betwis, dat die kind aanspraak het op geluk as kind, dat ons die silkundige basis by ons onderwys nie in die oog mag verloor nie. Maar dit is nie al wat geld nie. Ons kan nie daarby bly staan nie, maar ons hou die geluk van die kind in die oog, omdat dit juis dan die grootste menslikheids skiep met betrekking tot die anderdinge wat van soveel belang is: Die gelukkige en gesonde kinderjare belowe nuttige en gesonde lidmaatskap van die samelewing en burgerskap, later. - Ons glo immers, dat waar daar nie tot uiterste gegaan word nie, daar geen teenstelling is tussen individualisme en sosiale gemeenskap aan die aktiwiteit van die samelewing nie. Die grootste individualis bewys in sy selfverwesenliking gewoonlik ook die samelewing die grootste diens. Die mens vand immer

sy selfverwesenliking slegs in die gemeenskap, en solank as daardie selfverwesenliking nie morbid word nie, is dit bevoorlieflik en alliewententide. Dis een van die dinge waarvan ons opvoedkundiges gewoontlik die sin sy beklemlaan of die ander beklemlaan en soek na kompensasie in 'n saak waar daar uit die aard van die saak slegs van korrelasie kan sprake wees.

① Die tweede belangrike feit van ons bestaan, waarmee rekening gehou moet word by die opstelling van opvoedkundige ideale, is die behoeftes van die mens in sy betrekkinge tot die omringende werklikheid. En hier moet veral othou word, dat hierdie "Umwelt" uit twee gestee gebiede bestaan:

1. Die Olykwereld: Die mens lewe tenidde, duiende van voorwerpe waarmee hy gedurig in wisselwerking is, en wat hy moet kan behes as hy sy weg wil vind tussen hulle deur en boos hulle. Wi nie weet, om hierdie objektid uit hom tot diensid maak en die skadelikes onskadelik id maak nie, gaan noodwendig te grond. Die skool wat mense in die olykwereld sou los sonder in inleiding tot hierdie proses van toeeeniging en afweer sou, dus, glad nie aan sy doel beantwoord nie. Die opvoedkundige dramer wat oor hierdie dinge wat met selfbehoud in verband staan heenkyk na wasige kultuurideale bewy ook seker die samelewing 'n negatiewe diens.
2. Die sosiale Umwelt: Belangrikste deel, egter, nog van die omringende werklikheid is nie die mens die mensdom self, die lede van

sy en ras met wie hy ook in gedurende wissel-
werking is in 'n proses van voortdurende
geen en neem, soos ons reeds hierbo gesien het.
Met hulle moet hy saamlewe, want alleen hulle
kan sy inherent gemeenskapshoofde bevoedig,
in hulle aktiwiteit moet hy kan deel, want
alleen so vind hy uiting vir sy "lan vital";
and hulle kollektiewe ervaring moet hy krities
kan voordel trek omdat sy en lewende word is
om self al daardie ervarings te kan deur-
lewe. Ook die opvoeder wat in gebreke bly
om by sy opvoeding die beste basis vir
son wisselwerkende saamlewe met die ander
lede van sy ras te skep, vervul nog glad-
nie sy funksie ten volle nie.

Die Derde belangrike aspek van die mens-
like bestaan waarmee die opvoedkundige in ons
tyd veral moet rekening hou, is die behoefte
van die mens met betrekking tot die wêreld
van idee. Ons het reeds gesien, dat die mens
eenmaal onherroepelik die stadium verby
is waar hy hom besiggehou het slegs
met die sigbare dinge rondom hom,
met voedsel en dekking en voortplan-
ting. Die abstraksievermoë van die menslike
gees dors ook na aktiwiteit. Hy vra na die
hoe? die waarom? en die waarheen? van
die fenomenê rondom hom en van sy
en bestaan. Endis nie maar 'n akademiese
mode nie; dis 'n absolute behoefte van die
ontwikkelde menslike gees. Hoe hoër die ont-
wikkeling van die mens gaan, hoe meer
dus, die opvoeder slaag in sy roeping, hoe
meer word hierdie geestelike behoefte pri-
mair, en moet daar rekening mee gehou

word by die formulering van ons opvoedkundige ideale.

By die opstel van opvoedkundige ideale laat ons luie op opvoedkundige gebied dikwels een of ander van hierdie aspekte van die menslike wese en bestaan buite rekening en die resultaat is dan ook gewoonlik 'n ensydige. Maar daar is ook ander faktore wat soverre mislukking verantwoordelik is:

Die tweede groot oorsaak waarom daar geen eenstemmigheid kan kom nie is, dat die funksie van die skool byna nooit reg begryp en omskrywe word nie. Ons is so geneig om skool en samelewing te verrensdelwig. As die samelewing 'n netjiese, gesonde en goedgeorganiseerde staatslewe beoog dan wil ons hê ons gewone skole moet nuttige, afgerigte jong staatsburgers lewer; as ons sosiale diagnose die resultaat lewer, dat die samelewing veelmeer 'n vervolmaking van menslike wisselwerking in die gemeenskap beoog, dan wil ons, ons jeug klaas "socially efficient" die gewone skool sien verlaat; Spencey wil selfs aan kinders leer hoe om kinders op te voed! As ons men, dat karakter die enigste uit is wat intrinsieke waarde het in die samelewing, dan pleit ons in die opvoeding van vaste, gevormde karakters; men ons weer, dat die "brood en botter" die eerste belangrikste vraagstuk is, dan wil ons uit ons gewone skool produkte kry wat soveel ponde, shillings en pennies wert

is aan verdienmoontlikhede; en as ons hulle sa-
melewing metens 'n hoër volksideaal opvat
(Vgl. Duitland aan begin van 19) dan wil ons,
ons opvoeding, as hulle die gewone skool ver-
laat tot oorloopen tot deurdrenk sijn van
daardie gemenskapsideaal.

Maar juis hier dwaal ons: Ons kan nie die
ideale van ons samelewing in ons skole verwe-
sentlik nie, omdat die skool in sy wese hulle-
maal verskil van die samelewing, ja afgesluit
van die gewone aktiviteit van die samelewing
'n hoogs gespecialiseerde bestaan werf.
Alles is hier artifiisiel ingerig en uitgekies; daar is
leiding en beskerming; die lyne van hande is
veel duideliker getrek as wat later in die same-
lewing die geval sal wees. En dit kan nie subtr-
nie, want die skool se funksie is om die oor-
gang van onbesonne kinderlike tot ryper,
antwoordelike volwassenheid so spoedig en so
deuglik moontlik te bewerkstellig. Die skool
het te doen nog met die pasgeborene nog met
die volwassene. Op hierdie stadium kan die
mens sy normale ontwikkelings ondergaan
slegs in die samelewing self. Nooit kan ie-
mand wat nog altyd in die skool — onder
leiding en beskerming, onder artifiisiële dwang
baie meer persoonlike en direkte oewer die dood
in die samelewing plaasvind, teminste van ver-
standig gese ervarings — was, 'n klaar,

‡ As dit wel gebeur, dat die skool grootmate sy opvoeding
blywend indoktrineer met 'n volksideaal, soos in die
geval van Duitland (hierbo) dan is dit in die van
hulle gewone skoumelings en presie waameer elke kind
staan in die volle skokkende aanwentelings van
die tyd — Dus, wat daardie dinge betref, ryfgenog is.

afgeronde lid van die samelewing was nie. Die opvoedkundige ideaal kan dus slegs sekondêr wees, en al sou ons daaraan dieselfde naam gee as aan die algemene "Summum Bonum" wat deur die volwasse gemeenskap behoort nagestreef te word, kan dit tog slegs 'n voorstadium tot daardie volgroeide gemeenskapsideaal ^{wees}. Dit ideaal wat die gewone skool poeg om te bereik (terwyl dit altyd ook rekening hou met 'n algemeen maatskaplike ideaal) moet dan wees 'n toestand van gereedheid by die opvoedding, wat sal maak, dat as die prikkels van die samelewing later op hom inwerk, hy reg sal reageer. Die afgeronde reg funksionerende staatsburger, die sociaal glad-geskaafde gemeenskaplid kan hy alleen word in die samelewing self, in die wisselwerkinge en aktiwiteite, onder die invloed, die stampe en stote van die volwasse lewe self. Die gewone skool kan alleen sorg, dat die menslike materiaal wat die samelewing self gaan verwerk, die hoogste mate van suiwerheid en gereedheid bereik wat op daardie tussenstadium moontlik is.

'n Derde oorsaak vir die onbevredigende formulering van die opvoedkundige ideaal, is natuurlik die verandering waaraan die samelewing, en dus, ook die gemeenskapsideaal gedurende onderheiwig is. As die funksie van die skool so verstaan word, soos hierbo uiteengesit, dan verdwyn, egter, die vreeslike grootbelang wat die pragmatist aan hierdie faktor toeskrywe. Dit bly, egter, nie te misken nie, dat veral in ons tyd sulke veranderings oorsakelike en snel op mekaar volg. Ons het reeds hierbo

gesê, dat ons tyd by uitstek 'n tyd is van skepping van alle waardes wat ons tot nog toe gekê hê in ons strewe. Ons hoef maar om ons te kyk na 'n bevestiging hiervan: Waar die Afrikaanse deel van ons volk nog 'n paar jaar gelede oor die algemeen gedweef het met nasionalisme, (wat soms werklik te ong vertolk is), juig hulle nou oor verbroedering met 'n imperialisties-geesinde element. Die kind wat direk geïndoktrineer is met die ideaal: „S. A. eerste, S. A. vir die Suidafrikaner!“ sou, as hy nou sy plek in die samelewing moes gaan inneem, hellemaal verslae staan en in die duistêr moet tas. Maar as hy lewers opgelei is om situasies krities te kan deurdink en outleed, selfs die betreklik onskadelike situasies van sy skoollewe, om waardes en skynwaardes naas mekaar te stel, dan is daar die moontlikheid, dat hy sy pad sal vind al sou sy samelewing ook slingers van die een uiterste na die ander.

Hoofstuk III - Wat behoort ons opvoedkundige ideaal te wees?

Dis is die algemene beloop van die wêreld, dat die een les uit die fout van die ander. Ons het nou gesien die eensydigheid waaraan baie opvoedkundiges nie kon ontkom nie, sowel as die faktore, wat almal in aanmerking geneem moet word by die formulering van die ideale wat ons gewone skool behoort na te streef. Natuurlik moet ons dit nou alles ingedagte hou, as ons die wenstikste opvoedkundige ideaal as waartoe-toets vir die skool van ons tyd wil gaan formuleer. Ons moet, dus, in die oog hou:

a. Dat die funksie van die gewone skool 'n sorgangsfunksie is. In aansluiting hiermee kan die ideaal wat ons beoog in die skool nie wees om 'n klaar, afgeronde lid van die gemeenskap te vorm nie, maar die doel is om by die jeugdige, wat op die drempel staan van sy deelname aan die gemeenskapelike en -aktiwiteit, 'n toestand te skep van suiwerheid en plastisiteit, wat sal maak, dat hy met die hoogste waarskynlikheid, "reg" sal reageer op die prikkels van die samelewing. Hy moet 'n basis besit, wat ons kan laat vertrou, dat hy as individu verder reg sal groei en ontwikkel, maar ook sal meewerk as 'n klein atoom in die proses van sosiale evolusie, sal saamstreef tot die bereik van 'n gemeenskapsideaal.

Dis is dan die enigste ideaal wat die skool kan nastreef in sy funksie as sorgangsbewerksaamder. Maar laat ons hierdie ideaal verder analiseer en verkonkretiseer in aansluiting aan die ander feite hierbo deus ons uiteengesit.

b. Ons ideaal moet dan ook aanpas by, wat ons genoem het, sekere grondfeite van ons bestaan as mense, bv. by die wesenlike menslike behoeftes. Dit sal dus, 'n driedelige ideaal moet wees, 'n harmoniese samestelling van drie "onderideale", elkeen aansluitende by een van die drie groepe menslike behoeftes, wat ons hierbo behag het. Ons moet, dus, hi in ons ideaal:

1. 'n Psychologiese aspek of onderideaal.
Dat die verligte opvoeder in ons tyd die psychologiese sy met die oog sal verloor by sy

opvoedingswerk hoef ons vandag seker nie meer
 Dureau nie. Eerder het ervaring ons geleer dat
 daar gevaar is vir die ander uiterste. So'n ver-
 standige opvoedkundige soos Prof. Bagley self
 ontrenp nie aan hierdie gevaar nie! In sy "Edu-
 cational Values" word alle waardes vir die laas-
 te instansie bepaal volgens 'n psichologie-
 se kriterium. So "natuurwetenskaplik" het ons
 tyd egter, nog nie geword, dat dit so'n stand-
 punt regverdig nie. Die feit bly, egter, dat
 ons sedert die dae van Rousseau baie meer
 gekontroleerde ervaring opgedoen het aangaan-
 de die menslike psiche. Ons het geleer hoe ge-
 vaarlik dit is om die kinderlike natuur te
 onderdruk, om van die kind 'n klein groot-
 mensie te maak, of om met dwars idealisme
 meer van hom te verwag as waartoe hy
 in staat is. Ons het vervolgd die volle ont-
 plooiing, in die volwasse lewe, van siekli-
 ke verskynsels van die menslike gees wat
 in 'n verkeerd behandelde kindheid hulle
 oorsprong het. Ons het die gruselige wer-
 kingsfeer van kompleks en gestremde
 ontdekkings en eindelik geleer, dat slegs 'n geluk-
 kige, volle kinderlewe vir ons kan leed hoop op
 'n nuttige en prakties-gesonde lewe as volwasse-
 ne. Buitendien ken ons humaniteitsgevaar aan
 elke kind die reg tot om kind te wees, en wie
 die kind hierdie reg ontneem vergryp hom nie
 alleen swaar teen die samelewing wat daardie
 kind later as volwassene gaan opneem nie,
 maar veral ook teen die kind self wat as in-
 dividuële redelike entiteit aanspraak het op ge-
 luk.

Maar ons het ook meer opnuut geleer die

waarheid van die ou wyse gesegde: "mens sana in corpore sano." Die noue samehang tussen gees en liggaam word al meer nader aanduidelik, en dus moet ons psichologiese ideaal ook insluit die liggaamlike welsyn van die kinders op ons skole. As die middeleuse motto was: "Kruisig die vlees terwille van die gees", dan sou ons leuse vandag kan wees: "Kruisig die formele leerplan terwille van liggaam en gees van die kind indien nodig"

Die liggaamlike en geestelike welsyn van die ontwikkelende mens vorm dus die eerste aspek van ons drievoudige opvoedkundige ideaal.

2. 'n Sosiale en materiële aanpassingsideaal: Soos ons gesien het, is die tweede groot groep van menslike behoeftes waarmee ons rekening moet hou, die wat betrekking het op sy kontak met die omgewing. Skielik uitgestoot uit die duisternis van sy foetusomgewing, staan die pasgeborene hulpeloos teenoor 'n omringende wêreld. Elke prikkel is 'n skok vir sy tergestel en daarom wend hy hom voorlopig af van die vreemde wat van alle kante op hom instroom en soek beskerming in slaap. Geleidelik, egtid, begin hy kontak soek, die koppie te draai na die lig, die handjie uit te steek na voorwerpe. So leer hy langsaam deur proef en mislukking iets van die omringende omgewing. Maar as hy alles alleen op hierdie wyse moet leer, sou hy aan die einde van 'n lang lewe nog maar 'n klein bietjie weet van 'n klein dultjie van hierdie omgewing, as hy nu al aan die begin van sy loopbaan aan een van sy proefondervindelike mislukkinge tegronde gegaan het nie!

Daarom is dit so noodsaaklik, dat hy hulp sal kry, en vroeg reeds begin die ouers in hierdie hulpbehoewendheid voorsien: As hy die hande jê in die kersevlam wil stels, word hy gekes, en hy besef, dat dit iets is wat vir hom skadelik is. Later sal hy miskien die werklikheid van die gevaar op die proef stel, maar 'n ernstige brandwond en 'n herhaling daarvan is dan gelukkig nie nodig om hom die les te leer nie. Wat sou, bv., van hom word, as hy uit die ervaring moes leer, dat slanglyf dodelik is! Hy leer egter uit die ervarings van die ras wat in die bepaalde situasies so aan hom voorgelê word, dat hy daardeur geleer word om die regte aanpassing te maak, die regte gedragstyl te volg tot die geluk en selfbehoud.

Maar ook met betrekking tot die wesen van sy die soort om hom heen is die pasgeborene 'n onaangepaste vromdeling. En tog reeds vroeg begin by hom die gemeenskapsbehoefte, wat MacDougall die sociale instink noem, sterk op die voorgrond te tred. Maar om die gemeenskap van sy medemens te kan geniet, moet hy hom onderwerp aan reëlings wat die menslike verhoudings in die samelewing beheer. Die samelewing, voorlopig nog verteenwoordig slegs deur die familiegroep, stel definitiewe eise ook aan die nuwe toetredeling en hy moet hom hiaraan leer aanpas as hy opgeneem wil word. Hy moet leer om hom aan die funksies van hierdie gemeenskap te onderwerp en die autoriteit (voorlopig nog die ouer) te gehoorsaam wat hierdie ver-

skillende funksies beheer, en om verantwoordelikheid te dra vir sy eie gedrag. Maarook buidweer is dit onmoontlik vir die nuwe aankomelinge om hom aan te pas, as hy nie in elke situasie die hulp en liding van die ervarenes uit die gemeenskap - sy eie ouers of oppassers - geniet nie. Die kind maak dus die regte materiële en sosiale aanpassings onder liding en beskerming van iemand wat al die ervaring van die ras tot sy beskikking het.

Dwarsdeur die lewe kan die kind, eglied, nie onder beskerming en liding gaan nie, want dan sou hy 'n las wees vir die samelewing (p. v.) 'n aanwinn. Dit dan nodig, dat hy op 'n sekere stadium 'n nucleus van eie en raservaring sal verwerf, wat hom in staat sal stel om in daardie gemeenskap, watter situasie hy ook al in mag kom - homself volgens die ervaringsbasis wat hy het, selfstandig te kan aanpas en selfs situasies te kan beheer en verander. Hiervoor word in die moderne gekompliseerde samelewing die hulp van die skool ingeroep.

Die tweede belang^{rik} aspek van ons samegestelde opvoedkundige ideaal is dan ook daardie ervaringsbasis by die jeugdige wat hom in staat sal stel om in die samelewing waarin hy later opgeneem word 'n maximum van materiële en sosiale aanpassings te maak wat van so'n aard sal wees dat hulle nie tot katastrofes sal lei nie.

3. 'n Lewensfilosofiese ideaal { a) Wegruim van illusies
b) Lewenshouding.

Miskien is op die stadium van ontwikkel-

ling wat die vernaamste vertenwoordigers van die menslike ras tans bereik het, die vernaamste behoefte van die mens 'n geskiedenis, dus, dit het betrekking op die onseintlike wêreld van idee. Dit is interessant, dat reeds die kind van 2 - 4 jaar begin vra na die oorsprong en samehang van dinge. Di hoe? waarom? en waarheen? is vrae wat in die mens se wese geleë is, en sy hele lewe deur soek die ontwikkelde mens na 'n antwoord daarop, tensy hy daartoe kom om an of ander verklaring sy eie "maak om tog maar 'n einde te maak aan sy smartlike twyfel en tevergeefse soeke. Dit wil mi se, dat almal so worstel met die raaisels van ons bestaan wie. Die kind van 2-4 jaar ge eenvoudig 'n anthropomorfiserende antwoord op al hierdie vrae, uitgaande van sy egosentriese lewensuitsig. By die skoolgaande ouderdom is hy egter reeds ver genoeg gevorderd, dat hierdie illusie van self verdwyn, en hy na 'n ander verklaring begin soek. Dit is maar die begin van die lang proses van aanvaar en opgee om weer iets anders te soek om te aanvaar, die proses wat hom tot 'n groot deel van die lewe van die denkende mens uittrek, en hom soms soveel smarte kan besorg - Die huidige wetenskaplike kennis wat die kind nou op skool begin insaamel ge vir hom 'n oorsaaklike verklaring van onmiddellike prosesse en vir wat "agter en om die draai lê" is die godsdiens van die gemeenskap spoedig by met 'n verklaring. Nou is daar selfs in ons dae seker 'n groot groep van "gelukkige"

onkundiges wat nie ly aan 'n oormaat van intelligensie nie, wat die skool gou verlaat, of wat nooit op skool les am nie, op autoriteit aan D. m. m. nie, wat dit nooit verder bring as hierdie stadium nie. Hier hulle is die verkla- ring van 'n God wat alles gemaak het, en op wie se wenke alles wysel puttemaat bevre- digend, en hulle leef "geukhig" in die versake- ring dat sonder Sy wil geen haas van hulle hoof sal val nie. Maar die skool het ook D. doen met die nuwe inkomlinge in die ge- meenskap wat later leiding sal moet gee, wat (later leiding) 'n groot rol gaan speel in die proses van sosiale evolusie, omdat hulle die vermoë het om D. te denk en, met 'n sienersblik in die verre toekoms, belangrike situasies D. beheers. Op hulle sal die hooftas van die gewone skool die sterkste wees, en sy hoogste en mees- versynde vorme (ons paer skool van vandag) sal die geleentheid hê om hulle D. te help. In hulle geval, nog meer as in die geval van die latere vol- gelinge is dit nodig, dat daar vrag- neds begin word met die wegruim van illusies, wat dan vervang word deur waarheid; en omdat hierdie pro- ces hom uural in hulle geval dikwels sal herhaal is juis ook by hulle so noodsaaklik die aankomel van 'n hou- ding teenoor die lewe wat hulle sal vry- waas toe die nadelige effekte wat sakewin- selings van lewenspraktikas kan hê.

Ons het gepraat van die wegruim van il- lusies terwille van die waarheid. Hier land ons natuurlik al dadelik op Pilatus se vraag:

"Quid est veritas?", en daar is skeptici wat beweer, dat daar vandag nog nie 'n antwoord kan gegee word op hierdie vraag nie, maar dit kom ons voor of hulle maar soos Pilatus vlug vir die waarheid. Die godsdienstige beantwoord immers hierdie vraag: Gods Woord is vir hom die enigste waarheid. Die bloot wetenskaplike, wat nie beaaf dat hy ook mens is nie, gee 'n ander antwoord: Waar is vir hom alleen wat hy sintuiglik kan waarnem, wat hy eksperimenteel kan beheers en kontroleer. Nog meer kom die filosoof met 'n ander antwoord: Die Rede is vir hom die taak van waarheid-wat redelik is, is waar.

dit skyn dan of daar veral twee soorte waarheid is:

1. Wetenskaplike of empiriese waarheid - Hier het ons te doen met sog. "fakte" wat berus op die betroubaarheid van die menslike sintuie. In vergelyking met die omvindigheid wat ons omring, is hierdie butjies waarheid maar erg klein. Die mens het feitlik nog net 'n deeltjie van die "fakte" nagewors wat direk in verband staan met sy bestaan en sy kontak met die olykewêreld, en dan ook nog maar net in verband met sy biologiese verhoudings tot hierdie wêreld. As dit waar is dat, "there are more things in heaven and on earth than are dreamt of in (your) philosophy", dan is dit nog veel meer waar as ons die suiwer wetenskap neem i.p.v. filosofie. So dikwels as ons 'n belangrike gedragelyk moet kies, wat verrisende gevolge sal hê, vind ons, dat "the facts are not in". Die wetenskap het nog

in gebreke gebly om vir ons al die gegewe te gee wat ons nodig het, en daarom moet ons ons toevlug neem tot 'n ander soort van waarheid:

2. Filosofiese waarheid. By gebrek aan eksperimentele gegewe maak ons dan hier gebruik van wat die logiese denkvermoë van die mens kan aanvaar as die hoogwaarskynlike benadering aan wetenskaplike gegewe. Eendit wels is op hierdie gebied die waarheid van vandag die illusie van more, omdat daar weer altyd nuwe lig en nuwe gesigspuntelyst kom.

En so kom ons dan weer op die wegruiming van illusies by ons leringe. 'n Illusie beteken in hierdie verband slegs 'n uitgediende opvatting, ('n "Belief") wat vervang kan word deur 'n wetenskaplike waarheid of deur 'n ander mening wat volgens nuwe lig nader aan die waarheid is. Die omvang en ernst van sulke illusies sal natuurlik verskil met die ouderdom en ontwikkelingsstadium van die kind: As hulle gedurende die tyd van die laer skool nog maar betreklik onskadelik is, sal hulle gedurende die hoër skooltydperk, waar die kind al dieper indringend betreklik ingewikkeld kan wees, en 'n vernaemde uittoet kan uitoefen. So het ons reeds gesien, dat die kind, as hy die skooljare bereik geleidelik sy antropo-illusie pryse, en in die plek daarvan die goddelike verklaring aanvaar. Die dinge wat die kind onder die vroegste invloed van die skool moet pryse (d.w.s. gedurende die laer skool-tydperk volgens ons huidige skoolorganisasie) sal hoofsaaklik maar van hierdie aard wees, hoegatens is daar dergelike illusies wat noodskuldig moet

verwyder word, nie allien omdat dit nie sedelik
sou wees om 'n illusie te laat bly, waar ons
oor die ooreenkomstige waarheid beskik nie,
maar ook omdat hulle op die duur baie skadelik
kan wees vir die mens wat onder hulle mag staan.
Ons dink hier aan sulke dinge soos:

Bygelowe - Bygelofes behoort tot die dinge
wat die lewe verfraai en die moete word maak,
as hulle beheers word, d.w.s., as daar met hulle
gespud word deur mense wat hulle weet, en wat
hulle toeneer om die skoonheid wat hulle be-
vat. As die mens se denke en handelwyse, egte,
deur hulle beïnvloed word, soos deur 'n donke-
re misterieuse mag, soos by ons natuurlike ras
en by seker agtergeblewe groepe van ons blan-
ke samelewing die geval is, word dit die plig
van die gewone skop om hulle leerbringe so
spoedig moontlik hierdie dinge in die regdig-
te te laat sien, en hulle te bevry van 'n mis-
tiese vrees of verwagting wat op hulle soort
van illusies berus. Trouens selfs op die hoogs-
ontwikkelde lae van ons samelewing kom
daar gevalle voor van sensuïtêre as gevolg
van 'n onversigtige voorspelling volgens
die agtergeblewe blare in 'n teekoppie!

Voerbaar- en bobbejaanillusies - Die onge-
lukhige gewoonte hers nog sterk by ons ou-
ers om misbruik te maak van die liggeloo-
wigheid van die kind op daardie stadium van
hierdie jong burgerlike alles wil wees. Die
ou voerbaar- en bobbejaanleuens het al meer
verdraaide lewensgeskiedenislike veroorsaak
as wat enige ouer sal kan besef, wanneer hy sy
kind met daardie illusie wegstuur. Maar wat die
ouer nie besef het sal die verstandige opvoeder

mel besef; wat ouer verbou-hed moet hy weer probeer goed maak, altyd natuurlik op 'n takvolle manier, sonder om die kind teë die ouer in die hant nasto jaag.

Godsdiensillusies - Dit sal altes erg moeilik wus om vas te stel hoewel nadelige komplekse en hoewel kindersmard teweeggebring word deur 'n te vroeë en verkeerde gods-begrip wat ouers by hulle probeer inprened. Dit is bepaald nadelig om "liewe Jesus" as 'n soort paatbaelie te gebruik om kinders weg te hou van allerhande kattelwaad, deur ham te vertel, dat god ham sal straf as hy stout is, ham sal beloon as hy goed is, of sy gebede denik sal verhoor. Onnodige smarte en minderwaardigheidsgevoelens by 'n onverhoorde, kindertlike gebedjii, knellende vrees na 'n kindertlike misstap, kindertlike skeptisisme kan die skool verban deur die illusie omtrent die direkte ingryp van die Godheid op takvolle wyse by sy jong beskermlinge te verwyder.

Maar ons kam tot die illusie wat die skool moet wegruim by sy leringe wat reeds 'n hoër ontwikkelings stadium, dus die gebied van die tuiswaardige hoër skool, bereik het. Kuid staan ons, egter, voor 'n moeilikheid: Is dit wenslik, dat ons 'n illusie sal verwyder en so die mens angelukkig maak waar hy miskien juis gelukkig was as gevolg van daardie illusie? Dit word dit wenslik medreg gesi, dat hoe verder die mens ontwikkel, hoe meer behoeftes ontstaan daar by hom, en hoe moeiliker is hy, dus, te redde te stel. Die Prediker van die ou Testament het dit so pittig uit-

gedruk is die bekende teks: "Die wetenskap
vermenigvuldigd, vermenigvuldigd smard." Wie
nog nie die smard van vermoederde kennis, van
vermoederde waarheidervaar het nie, het
dit nog nie tot die "wetenskap" van die
Prediker gebring nie. Maar dit kom ons
vrees of hierdie smard nie soos te wyte is
aan 'n vermoeding van onvervulde behoe-
tes nie - die inherente behoefte van die mens-
like natuur is immers dieselfde by die Profes-
sor en die eenvoudige herder, en volgens Bard
is dit nog dieselfde as wat dit eue gelede was.
"No change, so far as we can tell, has occurred
in the innate constitution of man, since first
he emerged from barbarism. The instincts
which we inherit to-day are identical with
those that served our forefathers, half a mil-
lion years ago, on the Asiatic steppes or by
the European swamps. The same situations
rouse us. We are tugged, every one of us, sa-
vage and civilized, sinner and saint, by the
same simple strings. The opposite sex, the
young of our kind, our natural prey, and
our natural foes, these still tap the feelings
of the polished citizen, precisely as they stir-
red the soul of the prehistoric bushman."*
Die smard is onder te wyte aan 'n verfynde
analitiese vermoen en houding van kri-
tik met betrekking tot die dinge wat
besikbaar is vir die vervulling van daar-
die behoeftes. M. a. w. die skynwaardes, die
illusie van volmaaktheid het verdwyn - die
outgoeling het gekom. Kom tot voorbeeld
son algemeen menslike behoefte as die same-

* Bard, Cyril: *The Young Delinquent* - P. 421.

de aanvullingsbehoefte. Ons vind in hierdie opsig 'n verbasende verskil tussen die eenvoudige, soliede burgers en die fynbesnaarde geleerde. By die eerste is daar volle bevrediging en aanvulling sodra 'n lewensgeselheid gekies en gevind is; by die laaste begraddan dikwels eers 'n tyd van problematiese weinige sy maar halwe bevrediging. Die bloot literêre gloed is gou verby, en hy begin krities word, soek na iets anders, na geestelike kameraadskap, na idealisme, na nog voortgaande (idealisme) ontwikkeling want tred sal hou met sy in, en gewoonlik altyd by dan onbevredigendheid hy is vol verwag, te streng kritiese. As so 'n ontwikkelde dan nie die vermoë tot innerlike vyghed besit nie, word hy 'n bitter ^{skrikker} op hierdie, soos op ander gebiede. Deur sy die ongelukkige en onbevredigde sieltoestand sien by die wêreld as die vermomde verkonkretisering van 'n groot gedagte.

Is dit dan nie net beter om die mens maar gelukkig te laat in sy illusies nie? Waarom sal ons hom sy indilliese saligheid laat verniel in die smart van opklopping en ontgoiting? Ons kan hierop antwoord met die passende (hoewel eufemistiese) uitdrukking: "It is better to be a Socrates dissatisfied, than a pig satisfied!" Die skool is verplig om al - groande illusies te verwyder, en wel om die volgende redes:

1. Die hele wese van die mens kom in opstand teen 'n soort van geluk wat berus op 'n uitgediende illusie. Dit sou juis 'n onnatuurlike, artifisiële geluk wees. Dit die

geluk van die onwetende, van die laggende idioot, salig onbewus van die gevaar in die sesende bom langs hom. Dit is een van die grondtrekke van ons wese, dat ons die waarheid ontrent dinge wil weet, al sal daardie waarheid ons ook smaad aandoen. Daarom is ons steeds soekers, vorsers na Waarheid, waarvan ons gedurig maar brokkies ontdek. Ons hele sedelike konstitusie kom in opstand teen die idee van die waarheid te bedek omdat ons 'n salige waan nie wil verstaan nie. Op die beginsel van waarheid, immers berus ons hele samelewing en die grootste katastrofes ontstaan juis in die samelewing wanneer hierdie beginsel gedeeltelik of hieltemaal prysgegee word.

2. Die smaad van vermeerderde insig is onder normale omstandighede van 'n verbygaande aard, want dit is slegs die smaad van die oorgang van oud tot nuud. As 'n sekere behoefte van die mens altyd deur 'n sekere idee of voorstelling bevredig is, en dit word by vermeerderde insig duidelik, dat hierdie idee of voorstelling op vals gronde berus, dan is dit bitter om te laat vas wat altyd die leemte aangevul het, veral as die waarheid wat die plek moet inneem nie dadelik in 'n positiewe vorm klaar, afgerond voorhande is nie. Dikwels bly leemtes wat so ontstaan altyd onopgevul en dan natuurlik bly die bitterheid van die oppe van die illusie voortbestaan en ons kry die toestand van Skepticisme. Maar as hierdie toestand nie word i. p. v. uitsondering, dan is dit slegs 'n klag teen ons gewone skool wat sy werk maar half verrig. - Dit 'n klassieke voorbeeld van dergelike

smartlike oorgange hoef ons maar te gaan na Goethe se "Faust": godsdiens, liefde, skoonheid, mag, het almal hertelings vir hom 'n mate van geluk verskaf tot dat hy hulle illusionaire karakter ontdek het. En na die ander moes hy hulle dan met pynlike selfoorneming opgee. So diep was soms sy teleurstelling en smart, dat hy geen ander uitweg kon sien as die dood nie, dat hy in wanhoop sy siel aan die duivel verkoop het om tog maar gelukkig te kan wees, maar ook dit het misluk. Maar toe hy oor al die smartlike oorgange was het hy tog geluk gevind so diep en so skoon, dat hy kon uitroep: "O! Augenblick verweile doch! Du bist so schön."

3. Die geluk wat gemaak word deur die en wat oor al die smartlike oorgange heen is, en tog nog sy positiewe houding teenoor die lewe behou het, is dan juis veel dieper, veel meer sterkend as die illusionaire geluk van die idille. Ons wil selfs bewees, dat niemand wat nie dergelyke pynlike ervarings deurgemaak het nie, ooit werklik, of dit mag dan toevallig wees, 'n rol sal speel in die proses van sosiale evolusie nie. Dit is eers die opgeklarde lewensaanwaaiering wat innerlike vryheid en krag verskaf. Die digter-filosoof, Goethe, het in sy Faustlike lied ons uitgewerk die insig waartoe hy wettelik gekom het en wat die bron was van sy krag in geluk: "Doen gut, in jy sal salig word." In verband met die Hervormer, Luther, sien ons die woorde van een van sy biograme al van buite: "Seine Kraft ist aus seinen inneren Kämpfen hervorgegangen." Ons kan hier ook nie nalat om te verwys na die gesprek tussen die hofster Elting en Dr. Walter

ters in Hlfers se "Doortloorn" nie: "Als jy zoo u-
 mye jare in bed bezig gewees, dan begin je jisel-
 ven te voel, alsof je uitgeprek is. En dan
 zit je op je studeerkamer, met die gedachte: "Wat
 moed ik nu nog zeggen aan die menseken?
 Ik heb hie hie alles gezege, en sommige
 dinge selfs al twee malen!" Dat is een moeilike
 tyd voor een dominee. Maar na dien moei-
 lijken tyd, als je de rechte man bent voor je
 ambt, dan krijg je die diepte: ----- In elk ge-
 val krijgen zij dat door een groot smart
 die zij moeten doormaken; zonder die smart
 gaat hie niet. Maar dan krijgen zij die diep-
 te. En als zij zoover zijn, dan kunnen zij pas
 preken! Al hie vorige is niet daarby! En dan
 eerst krijgen zij hie ambt lief, zoals zij niet
 gedacht hadden hie ooit lief te zullen hebben.
 En kijk eens, aan zo'n dominee moed je nu
 eens vragen: "vervult hie je niet om alle
 Zondagen te preken?" Wat die je wel antwoor-
 den zou?" †

Soms word na lang worsteling die selfde idee weer
 algemeen, wat vroer as illusie opgege is, maar
 nou uit vrye keuse, nadat alle waardes getoet
 is, dus, nie meer as illusie nie, maar as gemati-
 verde hoogs-waarskynlike waarheid. Ons vind
 dit, by, geillustreer in die kindertlike aanwaar-
 ding van die godsdiens deur die vertyde Atheis,
 Leo Tolstoi, soos hy homself so treffend beeld in
 sy "Anna Karenina". Maar as die gevorderde leer-
 linge van die gewone skool, nie op die nega-
 tivistiese smartstadium moed bly staan nie,
 dan moed die opvoeder sy werk voltooi, d.w.s.,
 naas die negatiewe kant van sy daad, ook die

positiewe sy in die oog hou. Maar voor ons oor-
gaan tot 'n naderre bespreking van hierdie po-
sitiewe sy led ons eers op 'n paar groepe van
tipiese illusies wat die skool sal moed weg-
ruim by die leerlinge wat 'n hoër ontwikkel-
lingsstadium (d.w.s. onder normale omstandighede
die gebied van die tuiswoordige hoërskool)
bereik het.

Individualiteitsillusies - Die jeugperiode
en die vroeë mamejare[†] is vir elke ontwikkelde 'n
tyd van worsteling. Hierdie stryd word destyds moed-
voller en stremmender omdat die jeugdige ge-
woonlik meen, dat hy alleen uitgekies is om
so te by, alleen met hierdie probleme te kamp
te hê, dat hy, dus, as individu hullemaal alleen
staan en hullemaal anders is as ander mense.
Vandag het ons gelukkig genoeg gegeweens waar-
van die opvoeder gebruik kan maak om hierdie
die illusies te verwyder.

Illusie omtrent ideaal en werklikheid -
Dis miskien een van die swaarste oorgange
om te maak, maar nogtans een van die
noodsaaklikste: Om die onbereikbare ideale te
verwissel met bereikbares wat minder in
glorie gehul is.

Die "Popular Mythologies" - Dis die popu-
laire illusies wat die kind oorneem van sy ou-
ers en ander lede van die samelewing met
wie hy in aanraking kom. Hierdie klinkklare
onbetwyfelde oplossings is nie altyd vals nie,
maar hulle berus gewoonlik nie op grondige
kennis van en insig in die betrokke sosiale en

† Alles wat hier gesê word geld natuurlik mutatis mutandis
ook vir die ander sex, hoewel minder ingewikkeld as by
die manlike geslag.

politieke probleme nie, maar op 'n passiewe ontvanklikheid van die gemiddelde leër met enige oplossing wat verdere kwelling oor die saak sal voorkom.

Sexuele illusies — In ons tyd het sekere seksuele nood sy hoogtepunt bereik, en die geweldige problematiek van die seksuele verhoudings, veral by die van ons jeug wat 'n betreklik hoi stadium van ontwikkeling bereik het, is baie van hulle psichiese energie en inisiatief. Dit is 'n noodsaaklikheid, dat die skool by op hierdie ontwikkelings stadium doelbewus op 'n voldoende wyse sal nie help om die illusies weg te ruim waarmee sy leringe worstel.

Godsdienstilusies — „Gelukkig“, in die salig-annetende sin soos ons dit hierbo omskryf, is die persoon, wat dwarsdeur die gewone skool gegaan het, sonderdat hy ooit krities gestaan het teenoor sy kinderlike godsopvattinge, ooit getwyfel het ook aan God's Woord. Maar die kans is dan tien teen een, dat hy tog later in die gemeenskap die illusionaire van sy godsdien sal insien, en sonder die lering en hulp wat hy in die skool gehad het, is die kans vir skeptisisme om by hom post te val ook soveel groter.

Dit bring ons nou juis weer tot die meer-sympatiese positiewe sy van ons opvoedkundige ideaal met betrekking tot die ideewêreld: Die aankwek van die humoristiese of optimistiese lewenshouding.

Op die verskillende stadiums van ontwikkeling van sy leringe, word die gewone skool geroepe om by hulle sekere illusies weg te ruim. As die opvoeders van die skool, egter, nou in

gebreke bly om te positiefs te stand in die plek van die uitgediende illusie, en om die oorgang so pyn- en skokloos moontlik te maak, dan word die opvoedlinge gelaad in 'n toestand van skeptisisme en pessimisme, wat maak, dat baie van hulle energie vir die samelewing verlore gaan en dat hulle self gedurig onaangepas voel as gevolg van hulle negatiewistiese leuenshouding: As die jeugdige op 'n sekere stadium van sy ontwikkeling daartoe gekom het om sy idealisties-romantiese opvatting van seksuele verhoudings te laat vaar, en die veel rugterere, wetenskaplike basis daarvan in Drien, dan moet hy tog nog die wonderbaarlike skoonheid in daardie bloot biologiese prosesse kan insien en waardeer, al is dit nou op 'n gesonde, meer „opgeklarede“ grondslag. As hy na baie selfworsteling daartoe gekom het om sy fanatiese aanhanklikheid aan 'n bepaalde godsdienststelsel te laat vaar, dan moet hy tog nog vol bewondering en deemoed staan teenoor die misterie wat hom aan alle kante omring; hy moet nog baie die behoefte van elke mens aan iets of iemand wat hy kan aanbid; moet hy veral ook nog kan insien die waarde wat die eenvoudige Godverering het vir duisende wesen, wat hui in staat is om op 'n ander manier hulle geluk te vind op hierdie gebied nie. As hy, soos 'n Hamlet die bitterste ontgaiting belewe het, insien het die demoniese en dierlike wreedheid van die ras waaraan hy behoort; of as hy soos 'n Lamont of Remarque deur die skyn van patriotisme 'n blik gekry het op die kleinlike heersug, egoïsme en jaloosie

van die regurders, dan moed hy tog nog werklike waardes kan ontdek al sal dit veel geringes wees as die verdwynende skynwaardes. So word in Lamont se gevalle al die lae en bittere verlig deur die waaragtige kameraadschap aan die front en veral deur 'n skone liefdesverhouding wad eendelik oor alle teleurstellings en verninkings seivied. Ook ons eie Jochem van Bruggen berook hierdie hoogte in sy "Amkie". Hy daal hier af tot die dieptes van Armblanke verslegtheid, en tog kan hy nog waarde en skoonheid onder al die vuilheid en flecters ontdek. C. J. Langenboven kon, nadat hyself jaerlank sonder hulp en leiding gedool het in die woestyne van geloofstwyfel sy skone "Skaduwees van Hasard" skrywe - 'n erkenning van nuutontdekte ewige waarde en skoonheid in die godsdiens van Christus sowel as Jood wat menige twyfelas weer gered het.

Tot hierdie nuwe opgeklaarde lewensaanvaarding moet die skool sy beskerming bring na elke ervaring wat vir hulle 'n ontgoiling beteken het. M.a.w., die skool moed by hulle 'n bepaalde houding van "Byahung" dankwek teenoor die lewe ten spyte van sy gebreke en teleurstellings. Ons het dit herto reeds die humoristiese of optimistiese lewenshouding genoem. Dit is tans ons opgawe om hierdie vae benaming enigins stuideliker te maak. Die begrip van Humor, in sy diepere filosofiese sin, het vir ons in S.A. eers hertemaal toeganklik geword sedert Dr. J. E. J. Malherbe se skitterende verhandeling oor die onderwerp. Ook vandag nog is ons egter te veel geneig om aan humor te dink as bloot oppervlakkige,

uiterlike pose van behartigheid. Ons dink nog so selde daaraan as 'n standpunt van werklike innerlike vryheid teenoor die lewe waardeur 'n persoon in staat gestel word om te "lag deur tranen"; om na die pynlikste en mees teleurstellende lewensstryd met 'n versacende glimlag te kan terugkyk op vervalle ideale en op sy so hie pretensies. Dit daardie houding was ons red van krankesinnigheid oor ons onmagt oor die raaisels van ons bestaan, en oor die gebreke van die gees en karakter.

Daardie selfde lewenshouding is dit wat Goethe in staat stel om self die ewige konflik tussen goed en kwaad, God en Duivel, in die *Utel* in humoristiese beligting op te los in sy "Faust". Die woorde soos hierdie in die mond van 'n God kan te hie werklik die skokkendste kontras te en alle lewens tragedie oorwin:

"Van allen Geistern die vernennen,

Lied mit der Schalk am wenigsten zur Last.

Des Menschen Fätigkeit kann allzuleicht erschaffen,
Es liebt sich bald die unbedingte Ruh;

Drum gib' ich gern ihm den Gesellen zu,

Der reizt und wirkt und muss als Teufel schaffen."

En Mephistopheles is ook glad nie onmerklik teenoor hierdie tegemoetkomendheid nie:

"Von Zeit zu Zeit seh' ich den Alten gern

Und hül' mich, mit ihm zu brechen.

Es ist gar hübsch von einem grossen Herrn,

So menschlich mit dem Teufel selbst zu sprechen"

Maar die hele "Faust" is immers die triomfied van hierdie humoristiese lewenshouding. Die bittere ontgoëting aan die begin deur Mephistopheles uitgesprok.

"Ich bin der Geist der stets vernunft!

Und das mit Recht; denn alles, was entsteht,

Edwert, dass es zu Grunde geht", word aan die slot opgelos in Faust se uitroep van lewensaanvaarding: "Augenblick, verweile doch! Du bist so schön!"

So kan die lewenshouding van humor of optimisme verlossend werk by die pyntekste wroslings met die raaisels van ons bestaan, waardie ernstigste soekers na waarheid tot innerlike verskurdheid en pessimisme geraak oorhulle onmag. Maar as dit by hierdie alles-rakende vrae reddend kan werk, dan is dit duidelik dat hierdie lewenshouding ook 'n onmisbare saal wees by die talryke mindere lewensprobleme wat elke dag neig om ons lewensgehuwde verdraai. As Hamlet nie daarin slaag om oor sy wrede outgoëling heen te kom in humor nie, dan kom tog die grafdekkers daartoe om te skerpe oor die duistere misterie van lewe en dood. Gottfried Keller het talryke liefdesavonture gehad, wat almal op mislukkinge uitgetoop het, maar toe hy nog as vygeel reeds die ouderdom sien nader, kon hy in sy "Landvogt von Grufensee" elkeen van sy destyds "smartvolle" liefdesgeskedenisse in humoristiese beligting sien. En juis omdat hierdie lewenshouding ook by die alledaagse teleurstellings en ontmoedigende gebeurtenisse kan funksioneer, kan die skool talryke geleentheid vind om dit van die begin af reeds by sy leerlinge te kweek. Want tot sy onwaagste terme gereduseer is die lewenshouding van humor of optimisme, 'n gewoonte van lewensaanvaarding gebaseer op die klein-werklik waardevolle essensie wat tog nog oorbly wanneer die skynwaardeillusie verdwyn het.

As nou, soos ons hierbo gesê het, veral in ons tyd, in die samelewing en in die skool die skynwaardes, wat so lank as aangebede waardes, as werklikheid, posies het gedurig verdwyn; as gedurig ideale en idie waarop ons jaggelou het, die vorm aanneem van illusies, dan is dit duidelik, dat ons hedendaagse jeug sonder hierdie lewenshouding onmoontlik hulle ewerig kan behou. As ons, egter, van alle moontlike lewensituasies gebruikgemaak het, om by hulle hierdie standpunt tenoo die lewe aan te kweek, dan sal ons hulle die volwasse lewe instuur, reeds tot 'n sekere mate outgoel en met die uitsig om nog verdere outnugterings te belewe as hulle die werklikheid gaan beoordel in die lig van die ideale, maar tegelykertyd met die vaste geloof dat hulle in daardie werklikheid self tog dinge sal vind van betreklike waarde om te aanvaar en verder te ontwikkel in die rigting van 'n ideaal. En so kry ook die illusies van sy lewensige positiewe waarde vir die opvoeder, want by die wegruiming van elke illusie kry hy geleentheid om hierdie gesonde "Lebensbejahung" te kweek en te sterk by sy opvoedlinge. Hoe hy dit kan doen, sal ons later verder uiteensê.

Hoofstuk IV - Die Waardes van die Leroekke in die Lig van ons Opvoedkundige Ideal.

Vir baie jare was ons opvoeders geneig om aan 'n lesplan te dink as iets wat klaar en afgerond daar staan en waaraan daar nie mag getorring word nie. Die "waarom" van ons mo-

derne tyd hed, egter, ook eindelik hierdie middelme-
 opvatting begin aantel. Ons hed vandag nie
 meer so'n aanwrikbare vertroue in die tradisie
 nie, want die tradisionele ^{op gebied van die skool} is nie altyd die beproef
 de resultaat van 'n reëlmatige historiese ex-
 periment nie. So dikwels hed die magwoord
 van 'n kurses, 'n bepaalde voorkeur van die
 magtiges of 'n onsydige idealisme meegewerk
 om die bepaalde tradisie op te hou, en
 nie juis die werklike lewenswaardes wad
 uit die bepaalde vak kangeky word nie.
 Maar al is ons vandag oor die algemeen team-
 lik skepties (soms 'n bietjie te skepties) teen
 die bloot tradisionele, gaan dit nie maklik
 om 'n verandering of uitbreiding van die tra-
 disionele leerplan te weeg te bring nie, want
 naas die tradisie spel ook die verdedigbaar-
 heid van enige vak op grond van tad-
 vallige waardes 'n groot rol. Ons hed reeds
 hierbo gesien, dat alles anders die son 'n sekere
 toevallige waarde hed, en, dat goethe selfs on-
 Lucifer se waarde in die Keital nie misken
 nie. Alles wad bestaan is werd, dat dit bestaan,
 en dus, ook werd om bestudeer te word. Eers
 as die opvoeder die korthed van die lewe besef,
 en begin dink aan die ingewikkelde proses
 van lewensbemeestering waarvoor hy sy
 opvoedeling 'n inleiding moet gee, dan vers
 begin hy uitsoek, begin hy waardes verge-
 lyk in die lig van wat hy graag wil be-
 reik hy sy opvoedlinge. Hy begin, m.a.w.,
 hy begin vra na die teologiese waardes van
 die verskillende lewensvattinge toets hulle aan
 die opvoedkundige ideaal.

hou hed ons hierbo die verskillende aspekte

van ons ideaal bespreek, wad dan gesamentlik hierop meer kom: Ons ideaal is om by die kind te skep 'n gunstige basis - psichologies, wetenskaplik (vir materiële kontaktd), sociaal en lewensfilosofies - vir sy latere lewe as volwasse en lid van die gemeenskap.

Watter vakke is nou spesiaal waardevol vir die bereik van die psichologiese aspek van ons ideaal? Sulke vakke mag miskien geen direkte waarde het vir die bereik van die ander aspekke van ons doel nie, maar hulle sal tog in ons lesplan ingesluit word, omdat hulle daartoe bydra om die kind gelukkig te maak en liggaamlik en geestelik gesond, sodat een van die voorwaardes vir die suksesvolle nastrewe van ons hele ideaal voldoen word. So die algemeen vind ons, egter, dat die vak wad spesiaal waardevol is vir die bereik van een aspek van ons samegestelde doel, ook 'n sekere waarde het met betrekking tot die ander delidiale.

Wad die toekynue van waardes aan vakke betref, spreek dit vanself, dat dit nog in hoofsaak bespiegelend maed wees. Ons is eenvoudig vandag nog nie op 'n stadium waar alles wetenskaplik kontrateer kan word nie. Soos ons gewin het, moet ons ditweks nog werk met die "hoogste waarskynlikheid." Tog het ons 'n massiewe ervaring van die volk en veral van die volkspoeiers tot ons beskikking, en ons hoef dus nie die grand ouder ons veld te verloor nie.

Nou wad ons psichologiese ideaal betref, neig ons meer tot die standpunt van Spencer as die van Rousseau: Hoewel in die van die

turplan noodsaaklik daarop betrekking moed hie, moet dit beskou word in dieselfde lig as die waarin die gemiddelde volwassene die deel van sy dag beskou wat aan ontspanning bestid word. Hoewel dit ~~uiters~~ belangrik is, is daar tog baie dinge wat nog veel meer belangrik en noodsaaklik is in die lewe.

Een van die "vabbe" wat hier die eerste in aanmerking kom is gymnastiek en sport. Dat hierdie dinge 'n baie beter gereguleerde aktiwiteit binne die kring van die Skoolplek behoort te word, is duidelik as 'n mens sien hoe baie kinders by ander die hedendaagse buitewerse geartheid van hierdie soort van ontspanning wat so noodsaaklik is vir die geluk en welvaard van die burger. Individuele sportleiding en gymnastiek - onderwys is nodig, sodat nie alleen die jong Hercules die voordele daarvan tot nadelige oormaat sal geniet nie, maar veral die tingerige, fyngewolde knaap, die skrywer of kunstenaar van die toekoms en die kreupel hinklaartje, die warm gloed van lewenslus sal ervaar na 'n heftige inspanning van fisiese krag, sowel as die genot van 'n prestasie en die uiting van drang en begerte wat anders kwelend word. Soos sake nou is hier ons in ^{die} mees van ons skole vir al die laetlinge slegs 'n soort drill, wat op 'n stramme manier gedoen word, dat die kinders gewoonlik sê op ekskuse om dit vry te spring. Daarom nie in ons skole so 'n (Sport)gymnastiekprogram in voer soos in die Duitse Volkshoërskole nie? Sal ons dit ook nie sover kan bring, dat elke kind verplig word om aan tenminste 'n vertakking

deel te neem van die uitgebreide sportpro-
 gram wat die skool behoort te hê nie?
 As die skool nie wil ooreg plug, en deur sy spel
 nadelig wil werk op 'n groot persentasie van
 sy leerlinge nie, dan moet daar 'n veel meer
 bewussiensvolle taetsig gebruik word oor sport
 en gymnastiek en moet elke kind voel dat
 daar ook uit hom met sy spesiale fisiese en
 psigiese gesteldheid voorsiening gemaak is.
 Soos sake vandag is, deel slegs 'n klein blom-
 pie in die kindertlike geluk wat verkry word
 deur die oefening van liggaamlike funksies,
 maar veral deur die aangedwonge, spontane
 saamwees, saamdou en saamprested in
 spel.

In die tweede plek kom met die oog op ons
 psigologiese ideaal in aanmerking die hand-
 werkevakke. Op ons skole is dit gewoonlik hand-
 vleg, naald- en kartonwerk. Die „sillabus“ in hier
 die vakke is, egte, dikwels van so 'n aard, dat
 die plezier van die kind glad nie in aanmerking
 kom nie. Ons meen, dat die kursusse in die
 verskillende handwerke so nigerig moet word,
 dat die kind daar 'n kans kry om die genot
 van skepping te smaak en van selfexpressie.
 I. p. v. ons leerlinge weke saamen bring te
 hou met abstrakte uitweidings soos al die soor-
 te van houd en die maniere om die oordrom
 daarvan te bepaal en met honderd anderding-
 ge wat met die teoretiese sy van houtwerk
 te doen, moet ons die kind hiers gelentheid
 gee om 'n bankie of kruivantjie te maak,
 en al die teoretiese dinge kan by dan lers in
 saamkopping aan die uitroek van sy plankies,
 en ander materiaal. — Oulangs het ek taandel-

lij afgekrom op die naaldwerkklas van 'n baie er-
vare onderwyseres. Toe ek saw die dogtertjies van
tussen 9 en 11 vra: "en wad maak julle nou eind-
lik", het almal gebloos en toe sien ek eers, dat
elkeen bezig was om 'n stukkie onderkleed
haarself te maak, wad sy werklik later sou ge-
bruik. Ek kon my voorstel, hoe dit met
groot sorg sou bewaar word om slegs by
kinderlik-gewigtige geleentheids gedra te word.
Sulke ervarings maak 'n blywende gelukkige
indruk op die kinderlike geestes waaraan dit
later 'n pleur is om terug te dink.

Maar hier kom ook in aanmerking baie
van die ander dinge wad Spencer besprek in
verband met die gebruik van vrye tyd.
Spencer is te veel deurdruk van die ideaal
van 'n perfekte volwasse lewe om veel
in hierdie verband te dink aan die volle
kinderlewe. Afgesien egter van die plek
wad hulle behoort in te neem in die vol-
maakte volwasse lewe, moet die kurplan
in musiek, sang, Letterkunde, ens., so
ingerig word, dat ^{die yakk} hulle 'n geleentheid sal
skep ook vir kinderlike genot en plesier.
Ek herinner my nog goed, hoedat ek vir
drie jaar lank op die plaaschooltjie elke
Vrydag voor 'n aaklige muurhoord die
vervelige d, r, m, f, s, l - - - - saam met die
orige kinders moes staan en brou. As om
'n werklike lied lus sing het, dan was dit
gewoontlik 'n Engelse, of 'n sombersware
Nederlandse volkslied waarvan ons niks
verstaan het nie, en waarvan die pleg-
tigdeinende ritme ons koud gelaad het.
Prood het ons die geleentheid gekry om 'n

lugtige kinderliedjie van A. D. Keid of A. G. Vissers werklik zingend te deurloef nie. Ons kinderlike sentimentaliteit het nooit in tuisheid kon saamsus met Langenhoven se "Wiegeliedje" nie. En om die ritme van musiek in ons eie liggame te voel en mee te maak, dit is nooit by ons aangemoedig nie, selfs onderdruk, behalwe miskien wanneer outo Auguste saans by die waentuis op sy ou raankiespeel! Vandag is daar gelukkig reeds vordering gemaak en word daar in ons beste skole dingetjies gesing wat aanduiding gee tot spontaniteit by die kind, hoewat self laat vergoed, dat by tuis die klaslokaal is. Daar word in ons beste skole ook reeds iets gedoen aan "eurythmics" wat seker daarop berou is om die tintelende lewenslus en exhibisionistiese instinkt van die kind 'n verheewe uiting te verskaf.

Letterkunde is een van die dinge wat vir elke ontwikkelde volwassene "die lewe kan versad, veral omdat hy hier vrye geleendheid het om volgens eie swaarte en vooroordele te kies! Ewesoo behoort Letterkunde die kinderlewe in alle opsigte te versad en te veraangenaam, maar dan moet hulle met die regte soort literatuur te doen kry wat pas by hulle ontwikkelings stadium. Silkundige ondersoekers het die opvoeders 'n groot diens bewys deur vas te stel watter soort literatuur die kind verkies en behoeft aan het op die verskillende stadiums. Ons hoef ook nie bang te wees, dat die literaire smaak van die volwassene deur die ligte lektuur

van die vroeë kinderjare bedreig word nie, want juis deur die smaak van die kind so te lei, dat hy altyd genot kry uit sy leesstof, sweek ons by hom 'n tywende gunstige gesindheid teenoor alle literatuur, en namate hy ontwikkel sal tog die steeds hoër eise van sy wese hulle laad geld, en sal hy vanself die meer ernstige werke uitkie, waaraan hy behoefte het. Maar seker is dit sonde om van 'n kind van 13 of 14 jaar te verwag om "De Roos van Dekama" deur te lees. Dit is onmoontlik, dat luttelinge aan die beginstadium van ons tuiswoordige hoërskool "Max Havelaar" kan lees of Shakespeare se "Hamlet" of "Julius Caesar" sonder om later slegs met afkeer aan die meesleutelstukke terug te dink.

En so is dit met al die "kunst" waaraan ons ito doen op die gewone skool. Dit is nie, sonder meer, nodig om netens sekere "essentials" te gaan uitstakabel terwille van hierdie "non-essentials" nie, maar wat wel nodig is, is dat die kinders ito anderskry uit die vakke van hierdie aard wat reeds op skool gegee word. Waarom nie die kind in die primêre stades laad spel met sy tekeninge, hom diinge laad teken waarin hyself belangstel en waarvan die tekening hom skeppingsgeluk verskaf nie? Tegelykertyd sal hy dan tog ook seker betel die geheime les van perspektief en manipulasie wat ons hom vandag probeer bybring met allerhande "plane surfaces" en "cones" en

"cylinders" wat hom koud laat. Terwyl hy
 leiers 'n parikatuur van kwasi Oom Hans sou
 wil maak, moet hy nou 'n kale, dooie plank
 sit en teken. Ook op die gebied van die kunste
 moet rekening gehou word met die bevindinge
 van die psichologie, want hier veral is daar
 sprake van smaak en waardering en as
 ons nie hiermee rekening hou by die opstel
 van ons leerplan in die vakke nie gaan
 ons deur die onderwys daarvan eerder af-
 brekend werk, as opbouend. Ook gaan ons
 dan daardeur sondig teen die reg van die
 kind om, as kind, die lewe te geniet, en daar-
 uit te kry alles wat dit hom ^{kan} verskaf.

Eer ons afstap van hierdie deel van ons
 bespreking, slegs nog uit oos organisasies
 soos die "Voortrekkers" - en "Boy Scouts" beweging.
 Organisasies soos hierdie is, afgesien nog van
 hulle outensiegele opvoedkundige waarde, ook
 bereken om die lewe van die skoolkind te
 verruy en te veraangenaam. Dit geld veral
 vir die leerlinge wat die jare van puberteit
 en adolensensie bereik het. By hulle vind die
 innerlike gemeenskapsbehoefte gewoonlik uitdrukking
 in die organisasie van groepe met erkeu-
 de leiers en ondergroepe. As sulke groepe nie
 'n mooi ideaal het om voor te staan, en
 wat altyd ontwikkelig en hegte saamstaan
 verseker, outaard dit, egte, dikwels, en be-
 vredig dit ook nie hertimaal nie. Beweging
 soos die "Boy Scouts" voorsien in hierdie
 behoefte, om aan 'n groep te behoort met
 gemeenskaplike belange, en sorg tegelykertyd
 vir 'n hoë ideaal wat die lede van die groep
 altyd sal pak en sal saambou. Dit is

dis bereken om red by Odra tot die geluk van die lewens, op 'n tyd wanneer die lewens is vir hom in meer as een opsig erg styf skyn te behandel.

Maar die tyd, dat ons oorgaan tot 'n bespreking van die lewensvakke wat spesiaal van waarde is met die oog op die bereik van die aspek van ons opvoedkundige ideaal wat te doen het met die nodige materiële en sosiale aanpassings.

Watter vakke sal die meeste daartoe kan bydra om by die lewensvakke so 'n toestand te skep, dat ons as opvoeders vertroue kan he, dat die resultaat van sy kontak met die materiële omgewing nie 'n frakto sal wees nie?

Die kontak wat by maatskappij val op natuurlike wyse in twee groepe uiteen: a) Die wat in verband staan met direkte selfbehoud en b) Die wat te doen het met indirekte selfbehoud of die maak van 'n lewensbestaan. Die mens^{selfbehoud van die} het die natuur reeds in 'n groot mate te gesorg: Die pasgeborene kind, hulpeloos tenoor die ontelbare vrese van die wêreld, vind op sy sintuie inwerk en sy hele wese skok, vind 'n middel tot selfbehoud in die wegdraai van die kop en in 'n slaaptstand wat die grootste deel van sy vrees bestaan in beslag neem. Dwaardeur sy latere lewe ook, is sy natuurlike vrees van vrees vrees, dikwels sy redding. Ook is die mekaanik van sy vrees so ingewig, dat hy kan, "lees", d.w.s., as sy vingers eenmaal gebrand

† Die idee is (natuurlik) afkomstig van Herbert Spencer -

hid, dan word by die volgende keer dat 'n beso-
 rlam gevaarlike spelgoed is. As die lewe vir
 die mens nou net so weinig gekompliseerd
 was, as vir die diër van die veld, dan sou die
 uitrusting en beskerming van die natuur on-
 der normale omstandighede ook genoegsaam
 gewees het vir sy eie selfbehoud, want solank
 hy nog hulpeloos is, en nog nie kan lewens-
 hid die natuur gesorg vir 'n sterk beskermings-
 drang by sy suers. Die lewe het, egter, wat
 die mens betref juis 'n stadium van uiterste
 gekompliseerdheid bereik. Die mens self het
 veel daartoe bygedra om die gevare aan-
 sekere natuurproesse verbonde te verskip
 en te subtiliseer, ten einde hulle vir destruk-
 sie doeleindes dienbaar te maak; die mens
 self het hom gaan vestig op dele van die aard-
 bol, vir die bewoning waarvan natuurlike
 seleksie hulletemaal anders diertipes gekies
 het; en wat meer is, die mens het deur ar-
 tificiële beskermingsmiddels die swakkeres
 van die ras, wat eintlik (moes behoue bly)
 moes uitgesak het, laat behoue bly, en die ster-
 keres so verswak, dat die ras vandag veel-
 meer blootgestel is aan skadelike natuurpro-
 esse as wat die geval anders sou gewees het.
 As die mens nou hierdie proses wil volhou en
 nie te grond gaan aan sy eie handewerk nie,
 dan moet die beskermingsdrang by die volwas-
 sendes van die menslike gemeenskap ook ver-
 fyn en uitgebrei word, sodat hulle die jong-
 dige lede sal inlig omtrent hierdie ingewik-
 selde materiele werklikheid, sodat hulle sal
 weet wat afgewes en wat tot und aan-
 vaar moet word. En hierdie werk word,

naas ander pligte, deur die gemeenskap opgedra
aan die gewone skool.

Die eerste vak waarvan die skool vir hiedie
die doel kan gebruik maak is die Physiologie.
Selfs in ons dale van vergeesteliking is dit nood-
saaklik om iets te weet van ons liggame en
hoe hulle werk, want ons bly nie ongestraf
as ons nie genoeg van hulle weet om hulle
waarskuwings en klagte reg te kan verstok
nie. Buitendien moet ons weer herinner aan
die ou axioma wat altyd sal waar bly so-
lank as die mens 'n aardse bestaan het:
"Mens sana in corpore sano." Soos maar
ers ons lurlinge sovis kan kry, dat hulle
sal insien, dat geen lidmaat misbruik kan
word sonder nadelige gevolge nie, dat 'n dag
sonder behoorlike oefening 'n onaangename
nagrus en waarskynlik 'n hoofpyn vir
die volgende more sal beteken, as ons hulle
maar kan laad insien, dat een onverskil-
lige blootstelling tot die dood en minstens
tot 'n aanmerkbare lewensverkorting kan
lei, dan sal hulle vanself begin vra na
die hoe? en die wat? van hulle liggame.
As die skool dan gereed is om die nodige
kennis te verskaf omtrent die werkinge
van die menslike sisteme sal dit gewis uit-
gelewe word, en so kan die skool veel by-
dra tot die kweek van 'n geoefende en ge-
sonde ras en tot die afbring van die
sterftesyfer. Veral sal daar dan ook min-
der lewensenergie verspil word in die
stryd met krankhede en gebreke wat
slegs deur onkunde op die hals gehaal is,
ons ekonomies en geestelike produksie

sal dan verhoog word, en ons sal waarskyn-
lik minder ekonomiese en psichologiese afpres-
sies hoef te deursig.

Selvs by die nog hullemaal jong kind is dit
by hullemaal natuurlik, dat hy nuskierig
sal wes omtrent die werkinge van sy in-
lygaam. Waarom sou ons dan gaan
moette doen om hierdie nuskierigheid
omtrent die werkinge van sulke belangri-
ke onmiddellike prosesse te gaan aflu na 'n
houperd van Fraje, die inwoners van
Laplant of die denkbuldige fee van 'n
denkbuldige Seiland!

Die nou verwant met die Physiologie is
natuurlik die studie van Hygiene of Gesond-
heidsleer [dit is selvs somodig om die tyd te
skei, as die kursus wat in die air gegewe word
maar breed genoeg is om ook die ander in
te sluit] Die leeringe van ons skole kom uit
die van die gemenskap, en sal hulle plek la-
te daar gaan inneem, waar daar nog maar
min begrip is van gesonde lewensreëls.
As die skool nou die kinders die beginsel van
persoonlike reinheid kan leer, hoeveel en wat
te soort voedingsstowwe hulle liggaam elke
dag nodig het, hoe hulle hulle huise en slaap-
vertrekke moet ventiler, ens., dan kan by
veel bydra tot die gesondheid van hierdie kin-
ders nie alleen nie, maar deur hulle ook tot
die lewenspeil van die deel van die gemenskap
waar hulle later hulle plek sal gaan inneem.
Hierby kan veral ook kom 'n elementaire
studie van eerste hulp en verpleging, wat
altyd vir jong kinders en vir jongdies 'n
aantreklike element bevat.

As bewust onderdeel van die studie van Gesondheidsles behoort beskou te word 'n elementaire studie van geesteshygiene. Voorligting kan hier gegee word in verband met kwessies, soos die volgende: Wat is die beste manier van studeer? Hoeveel slaap het 'n mens nodig op verskillende ouderdomme? Hoeveel uur op 'n dag kan 'n mens aan breinwerk bestee? Wat is die tekens van gestelike afgemaththeid? Watter soort ontspanning is die wenslikste, as die gees afgemad is? Watter gewoontes is bevorderlik vir 'n gesonde gees, en watter is nadelig?, ens., ens.

Ook Biologie is 'n vak waaraan die skool vermeer behoort te doen in huidige verband. Selfs op die gebied van wad ons vandag die laere skool noem is dit 'n dankbare studie vir leerling sowel as onderwyser. As ons kinders op skool uit leer van die werklake afskuiwelijkheid van die huisvlieg wat hulle elke dag lastig val, van die manier waarop die muskiet wat snags om hulle ore goos sy pes versprei, en van alle ander insecte wat 'n plaag uitmaak vir die mens en sy diere, sowel as van die wat boudgenote van die mens is, dan is hulle bepaald veel beter uitgerus vir die lewe met die oog op hulle direkte selfbehoud. Ook ander die mus-gevolurde omstandighede, waar die nodige tegniese inligting dikwels te laat kom, sal hulle dan beter die nodige nuwe middels kan vind tot beskerming van hulle self en hulle besittings.

Mag in 'n ander opsig het die studie van Biologie groot lewenswaarde. Dit kan die

kind van kleins-af vertrouwd maak met die reproduksielynne diversiteit die natuur. Hy sal dan later sy seerdrange en die hele seerdrangstrek, soos dit hom vroer of later aan elke mens opdrag betid begryp en beheers, en dit sal hom weerkon van dade wat nie bevorderlik is vir sy liggaamlike en geestelike welsyn nie - maar hiervoor later meer.

Behalwe hierdie direkte lewenswetenskappe kom hier natuurlik ook in aanmerking die twee natuurwetenskappe, Physika en Chemie. Die kind wat op skool ook maar 'n elementaire vorm van Physika bestudeer, dus, tenminste die vernaamste natuurwette ken hier, sal nie so maklik probeer om langs 'n oerhangende kraan uit te klim, of om met sy kor teen 'n skuinste te ry waar die vertikale senterlyn buite die basislyn val nie. Ek dink hier aan 'n begaafde jongluk in my geboortedorp, wat die beste jare van sy lewe in kluisenaarskap deurgebring het, besig om ander die naukeurigeste gemeinhandel 'n "perpetual motion" - machine te probeer bou. As hy maar 'n buitje geskool was in die fysiese wette wat in verband staan met die verhoudings tussen kragte, dan sou hy nie soveel jare van sy lewe verspil het op 'n onmoontlike onderneeming nie. Ons beaf dikwels nie hoewel tydens energie-rouende "Trials and Errors" by die gemiddelde swakgeskoelde luk voorkom bloot om dat hy nie kennis het van die fundamentele natuurwette nie. Een geval van my ondervinding is vir my besonder illuminerend op hierdie ge-

'n skool van beroepsleiding) besoek, waar hulle kennis sal kan opdoen van die fundamentele beginsels van enige beroep met sy spesiale moontlikhede en aantreklikhede. So sal elkeen die getuente kry, om te besluit, watter beroep hy of sy sal kan en hijs sal wil uitoefen. [Dit is die wat 'n „intellektuele“ opleiding kies, sal die pad natuurlik oopstaan na Hoërskool en Universiteit.]

c) Na die junior-hoërskool sal die lering hom dan verder vir sy beroep kan gaan bekwaam aan 'n vakskool of tegniese kolleg, wat óf hultyd óf dultyd kan wees. Peral die skool is noodsaaklik vir leringe wat reeds moed werk voordat hulle nog die „teorie“ van hulle vak geleer het. Desnoods moet hulle deur wetgewing verplig word, om hulle opleiding op hierdie wyse aan te vul. Ons wil graag nou weer hierby aanknoep en hier en daar dit beklemtoon of aanwyl:

1. Die eerste wat ons weer moet beklemtoon is, dat dit nie die funksie van die gewone skool is om die kind voor te berei vir „direct wage-earning employment“ nie.
2. Beroepsopleiding moet, dus, aanvullend wees. D.w.s., nadat die gewone skool die kind gebrugged het tot op die mes-gunstige stadium vir die aanvang van 'n spesifieke beroep is hy eers ryp om te gaan na 'n hul- of dultydse vakskool of tegniese kolleg of ander inrigting wat die samelewing gebruik om sy

{ Kritiese bespreking van die stelling: Die vernamele funksie van die ander wyse is om die kind sy beroep te leer. 1932

* Ons bespreek later 'n ander alternatief vir die junior-hoërskool - sien bls. 60.

verskillende soorte beroepsmense enso duglik reg
 te skawe vir hulle plek in die samelewing.
 Sulke vak- en tegniese skole en -kolleges be-
 hoort dan direk in verbinding te staan met die
 verskillende industrieë en departement wat hulle
 moet voed, sodat, as die leerling hulle doorloop
 het, hy reeds 'n praktiese, ervare vakman of
 amptenaar is. In a.w., hierdie inrigtings vorm nie
 'n deel van die opvoedingstelsel wat te doen
 het met die oorgang tussen kind en volwas-
 sene nie; hulle vorm eintlik die beginstadium,
 dus 'n definitiewe deel van die verskillende in-
 dustrieë en departement self. Dit is te hopen,
 dat die tyd spoedig sal aanbreek, wanneer elke in-
 dustrie en elke departement of profesie in die
 samelewing so sy eie beginstadium of opvoeding
 inrigting sal hê, Huishouding en Landbou
 nie uitgesluit nie, en dat die inrigtings binne
 die bereik van en besoek daarvan verplig-
 tend vir almal sal wees, wat in die verskillen-
 de beroepe wil gaan. †:

3. Dit sluit nogtans nie uit, wat ons reeds luid-
 gesê het nie: Die gewone skool moet nog ook
 rekening hou met die kind se latere beroep en
 met die algemene grondslag vir 'n gunsti-
 ge aanloop daarvan. As so'n grondslag nie
 in die gewone skool geleë word nie, is daar
 later geen geleentheid om die gebrek aan te
 suiwer nie.

Met die oog op die aankomst van so'n
 algemene basis is dan in die skoolleerplan
 weer in die eerste plek die wetenskappe van
 groot waarde. Dus het reeds hierbo gesien,

†: Vgl. hierby ook Hoofstuk VI - blads. 12 & vlg.

hoedat hulle belang vir ons in selfbehouding en
 same motivering is vir die insluit van Physika
 en Chemie in die kurplan van die gewone skool.
 Soos Spencer so vlytig aangit toe hi, is de
 egte, ook geen beroep in die samelwing was
 'n algemene onderlig in hierdie wetenskappe
 nie 'n sekere waarde hi nie. Ons hoef maar
 weer te begin by die beroep wat gewoonlik
 as die eenvoudigste beskou word, nl., die
 van die huishoudster en die landbouer.
 Elke ontwikkelde huisevrouw en elke ontwik-
 kelde landbouer maak vandag gebruik van
 hulle kennis van die Chemie, en dit maak van
 hulle nie allie huishoudsters en betid
 landbouers nie, maar dit maak huishou
 en landbou tot skone kunste wat sud-
 settend veel geleenthede bied vir selfver-
 wesentliking wat deur die gewone, suad-
 ontwikkelde mens nooit daar in raakgeen
 is nie. Wie hierdie kennis nie bestid nie
 moet noodwendig swakker en armsaliger
 huishoudsters en landbouers wes, wie se
 enigste progressiwiteit op onintelligente
 imitatie berus. En as dit die geval is
 by hierdie "eenvoudige" beroepe, dan moet
 dit nog veel meer die geval was by die bero-
 pe van die motoringenieur, die verwer, die bleker,
 die skilder, die bakker, die suikerbakker, die
 mynwerker, die brandwynstoker, die fa-
 briekwerker, die afnemer, die elektrisyn
 e. a.. As ons algemene opvoeding dan in ge-
 breke bly om hierdie mense wat tethen hulle
 toewyng moet neem tot die Chemie 'n algeme-
 ne beheersing van die vak by te bring as
 basis vir hulle latere aktiwiteit, sal dit

die grootste deel van die verantwoordelikhed moet dra, as hierdie mensse rompe hardwerkers word, sielloos immitatieders slegs met "ad hoc"-kennis, sonder die volheid en lewensrykdom wat vloei uit 'n integreerd die begrip wat jou daaglikse routinewerk so wonderbaarlik beheers.

Dis selfde geld natuurlik ook "mutatis mutandis" van die Physika, die wetenskap wat te doen het met die verhoudings tussen die voorwerpe rondom ons, met dinge soos swaardkrag, hitte, krag, energie, lig, elektrisiteit, magnetisme, ens. Maar om verder hierop in te gaan sou 'n herhaling beteken van wat ons "kerbse geselheid en ander, direk selfbehoud".

Biologie is die volgende berrak wat in hierdie verband ons aandag verg. Dis 'n studie wat uit die vertenwoordigers van feitlik alle beroepe sy waarde het, maar dis veral onontbeerlik vir die burlinge, wat later met landbou of tuishouding te doen sal kry, veral ook omdat uit hierdie beroepe die "ad hoc"-opleiding nog so ontoereikend is. Volgens Dr. E. J. Malherbe gaan meer as 47% van die seuns wat elke jaar ons gewone skole verlaat in die landboubedryf. Die persentasie meisies wat later huisrouens word is natuurlik byna 100. Dit is, dus, duidelik, dat die vak in ons kurplan behoort ingesluit te word, al was dit net weens die groot persentasie van die burlinge wat later in die twee beroepe gaan waarvoor 'n kennis van tenmin-

stelt elementaire Biologie so noodsaaklik is. Ons het, egter, ook reeds herto ingegaan op die waarde van die vak met die oog op direk selfbehoud, en daar ook verhoudings gegewens van sy toepassing in verband met die twee genoemde beroepe, sodat ons hier nie verder daarvoor hoef uit te wei nie.

Geografie met 'n bepaalde elementaire geologiese aspek is 'n vak waarvan dit van dag algemeen gewoel word, dat ons skole dit min daaraan doen. Per slot van rekening word elke industrie en alle produksie, veral ook in ons land deur die aarde gewoel. Om op hoogte van sake te wees omtrent die handels- en verkeersmoontlikhede van sy land, omtrent die klimaattoestande van die verskillende streke en omtrent die digtheid en die geardeurde van die bevolking daar, is nie alleen vir die suksesvolle landbouer onontbeerlik nie, maar ook vir enige vakman of geskoolde amptenaar wat ambisie besit.

En dan kom ons tot die belangrike "vak" wat ons op ons skole behoort te doen om sodanige die tyd en koste wat in Amerika aan die junior hoërskool bestee word te bespaar, nl. beroepsleidings. Dit behoort een van die interessantste en lonendste studiegebiede op die gewone skool te kan word, as dit maar op die regte manier en deur mens met 'n insig in sosiale verhoudings aangepak word. In sy eenvoudigste vorm sal dit slegs wees 'n studie van die moontlikhede

van die verskillende beroepe, en van die gawes en talente nodig vir sulke beroepetruwe met die nagaan van die voorbereiding nodig vir sulke een, ^{en} van die inrigtings waar sulke opleiding verskaf word. Daar kan egter, veel meer uit hierdie studiegebied gemaak word aswat uit hierdie onvoldige omskrywing wil blyk. Ons kan maar Dr. Malherbe hier aan die woord laat as hy die gewone onderwyser, wat hierdie sy van sy opvoedingswerk hieltemaal verwaarloos, so liff gaan: "Your work is not to teach subjects but to interpret life. You must teach these growing youngsters above all to see life connectedly and whole. And how can you teach them that, when you yourself view it in the school as a lot of fragments called subjects. These children will be but a few years with you, after that they will leave school and have to face that vast and complicated thing called life - under modern social and economic conditions. They look to you for guidance and help more than ever before in the history of this country." †

Die studie in hierdie verband kan indertyd word 'n deeglike omtreding van die sosiale- en ekonomiese toestande en moontlikhede van die land. Hoe vrugbaar kan dit nial wees, as maar een periode per week vir hierdie doel opsygesit word nie! Hier kan dan die staptete beurtelings, al na die dringe meer met hulle gebied in verband plaan, die hele skool-integ oos, en vir hulle

† Malherbe: "Education and the Poor White," p. 134.

'n outdruiging van 'n bedryf of industrie van ons land met al sy moontlikhede en verstedes. So sal beurtlings al die versnaamde industrie, al ons versnaamde bronne van inkomste, die werking van al ons staatsdepartement, die moontlikhede van ons landbou, en veral die kans wat op al hierdie gebiede bestaan in ons jeug, onder bespreking kom. Waar omstandighede dit eensins regverdig kan sulke inligtings ook togte word met ligbulde in uitblugging na fabriek of proefstasie, waar die toekomstige werkers en ampdraers van die volk die dinge in volle gang sal kan sien, en hulle voorgangers sal kan waarneem in hulle werklike lewenssituasies. So sal ons kerlinge mettertyd 'n min of meer volledig beeld he van die samelewing en van die openinkies wat hulle daarvoor sal kan gaan opvolgens hulle eie aantig en lewensomstandighede. Hulle sal ook met horend moondlikhede vir selfverwesenliking die verskittende beroepe in die samelewing, en of hulle daar hulle ideale sal kan uitlede en bereik. Die kursus in beroepskeuring sal, dus, ook wel daartoe kan bydra om by hulle 'n gunstige basis te skep vir hulle latere sosiale aanpassing.'

Daar is in hierdie verband nog 'n paar woorde wat ons slegs noem, omdat hulle belang hier so vanselfsprekend is, dat dit onnodig is om verder daarop in te gaan: In ons moderne samelewing kan niemand, selfs nie eens die ongeskoolde werker, 1 Nl. bld. 81 & 82 vir verdere uiteensetting

in behoortlike selfstandige bestaan maak, as hy nie kan lees, skrywe en reken nie. Ver-
al hierdie laaste is van groot belang in
ons tyd van ingewikkelde besighedemethodes.
Mathesis - opgevat hêr slegs as die wetenskap
van syfers - kan nie uitgesluit word uit
die kerplan van die gewone skool nie. Selfs
die moontlikheid om Meetkunde en Trigonome-
trie te bestudeer op die meer gevorderde sta-
diums van die skool behoort oop gehou
te word vir die leerlinge wat dit ver-
kies en daartoe in staat is.

Lees en skrywe sêen natuurlik op die gebruik van
die moedertaal, wat die kind so goed en suiver
moontlik moet les beheer, skriftelik en mon-
deling. In 'n land soos S.-A. is dit egter,
ook uiters noodsaaklik met die oog op die
latere maak van 'n lewensbestaan, dat
die kind die tweede landstaal sal raak,
hoewel natuurlik nie so goed as sy moeder-
taal nie. Tog moet hy tenminste die tweede
landstaal goed verstaan en homself
mondeling en skriftelik daarvan ver-
staanbaar kan maak.

Hiervan kan ons volstaan, wat betref
die kerwagke wat spesiaal waardevol is, wat
betref die materiele kontakke van die individue.

Ons lê vervolgens op die kerwagke wat van
waarde is op die gewone skool, veral omdat
hulle in verband staan met die basis vir socia-
le kontakke wat ons by ons leerlinge wil
skep.

Een van die vernaamste sociale instellings
waarmee ons opvoedlinge elke dag te doen

heid, en waarmee hulle veral later sal te doen
 kry, is die familie. Dit is tog nog vandag
 so, dat die huisgesin die kern-vorm van die
 bekaafde samelewing, en dat as die familie-
 lewe gesond is, die samelewing noodwen-
 dig moet kwyn. Soos Ulfers dit uitgedruk
 het: "als en man en en vrouw ekander
 gaan liefhebben, en dan trouwen, en kindere
 krygen, dan vormt er zich een klein ko-
 ninkrykje, wat de gelerde menschen een
 staat in den staat noemen". Dit is dan die
 delik, dat die hele staat, dws. hier die hele same-
 lewing die kollektiewe karakter sal dra van
 hierdie klein "staatsjes": as hulle oorspronklik ge-
 meen gesond is sal die hele gemeenskap se
 moraal, ideale en streeke gesond wees.

Maar miskien sal dit goed wees, as ons naas
 die konserwatiewe Hollandse Dominie ook die
 standpunt van 'n progressiewe Amerikaner
 aanhaal: "Homes in which moral ideals pre-
 vail, in which thrift and mutual help are in-
 telligently and faithfully practiced, and in which
 wholesome ambitions are stimulated, produce
 the type of citizens with whom it is absolutely
 necessary that a republic be plentifully sup-
 plied. The highest spiritual function of the
 family is to inculcate habits and ideals of
 sympathy, co-operation, respect for authority,
 obedience, reverence, thrift, industry, fidelity
 to trust, scrupulous adherence to principle,
 and abhorrence of vice. Without these vir-
 tues no society can succeed. If all families
 inculcated these virtues as successfully as do the

best families we know, the social disorders of disease, poverty, vice, crime, exploitation, dishonesty, and graft would be very greatly reduced. If all families failed as badly, as the worst families we know, society would break down in chaos. It is for this reason that the family is, and always will be, the basic institution of society." †

Die Hollanders en die Amerikaners is dit, dus, raarend ons oor die huisgesin as die instelling wat veral bydra tot die karakter van die samelewing. Maar dit anders kom ook baie duidelik uit in die laaste aanhaling: Die outoaglike verantwoordelikhed wat die hoofde van die huisgesin op hulle skouers neem. Ook uit hierdie belangrike punke van al ons lewings tate in die samelewing moet die skool, dus, 'n gunstige basis kweek. Maar ook hier moet ons rekening hou met die punke en beperkings van die gewone skool. Ons kan tog nie uit ons jeugdige lewings nou volslae huismoeders en huisvaders gaan maak nie. Selfs die idealistiese Finney erken in hierdie opsig ons perke: "This means longer retention in the schools of those who tend to leave too early and perhaps special courses, or even special schools, for prospective home-makers." Dit is belangrik om Kinders te wil leer om vaders te wies en moeders, of om kinders te wil leer, hoe om kinders op te voed, selfs al brei ons die verpligte skoolbesoek uit tot stid ~~viii~~ of die 18de jaer. Nulle het een-

† Finney: *A Sociological Philosophy of Education*, p. 199.

‡ Finney: *op. cit.* p. 203.

voudig nog nie genoeg belangstelling, hewens-
 varing en erns om voordel te trek uit 'n kur-
 sus, wat hierdie dinge beoog nie. Dit sou hante-
 deur soude wees teen ons psichologiese ideal
 as ons, ons leerlinge wat nog die reg het om
knipers te wees, nou sou gaan besighou reeds
 met die verantwoordelike en beslom-
 mernisse van die volwasse. Dit sou de-
 finitiewe beroepsopleiding wees, wat, soos ons
 gesien het in 'n aparte inrigting gegee be-
 hoort te word, en nie op die gewone skool
 reeds kan plaasvind nie. Ons het ook
 reeds voorheen die hoop uitgespreek, dat daar
 'n dag sal aanbreek, wanneer daar genoeg-
 same inrigtings deur die samelewing sal
 verskaf word, waar ook die toekomstige
 moeders van die volk, d.w.s. die kritieke leiers
 van die familie wat die nodige "ad hoc"-^{uitvoering} sal
 kan ontvang op 'n stadium wanneer hulle
 ryp is daarvoor en die belang daarvan
 insien in hulle toekomstige beroep.

nogtans bly daar veel oor wat die gewone skool
 wel kan doen om te minste by sy leerlinge
 'n gunstige basis te kweek vir die outwikk-
 keling later van 'n suksesvolle familie.
 Een van die belangrikste dinge vir die sak-
 ses van die huisgesin is natuurlik die hou-
 ding of gesindheid van die egpaart ten op-
 sigte van huwelik en huwelike lewe. Provisies
 die kerk die ideaal van die heiligheid van die
 huwelik kon hooghou, maar waarsaak die
 invloed van hierdie instelling tens 'n tyd-
 perk van kentering deurmaak, is dit veral
 op hierdie gebied dat die hulp van die gewone
 skool ingeroep word en hier kan by ge-

lukking vol doen. Natuurlik kan ons nie ver die kinders gaan pruk oor sake betreffende die huwelik van twee volwassenes nie. Maar elke kind behoort gewoonlik aan 'n familiegroep en as ons kan ver hulle laat kennis maak met die begrippe van die sosiologie* hedsommede en goeie aanknopingspunt en "mind-set" om die plek en belang van die familie in die samelewing te beklemtoon. Elke kind, onder normale omstandighede hoor graag jits tot lof van sy ouers en van sy huis, en as die onderwyser hiervan gebruik maak en die groot belangrikheid van die huis gesin in die samelewing beklemtoon met spesifieke verwysing na plaaslike omstandighede, en in sy algemene outletting van die samelewing in die sosiologiese studie, kan hy by die kinders die gewenste gesindhede en ideale kweek in opsigte van die huisgesinne waaraan hulle behoort. So word 'n basis geskep wat ook sal voortbestaan, wanneer hierdie kinders later hulle eie huise in die samelewing sal gaan oprig.

'n Ander vak wat naas die sosiologie baie geleentheid bied in hierdie rigting is natuurlik die geskiedkundige studie. Trouens soos ons later sal sien is dit 'n vak wat die kind die geleentheid behoort te gee om kennis te maak

* Ons bespreek later (Sien blads. 84 & 85) Filosofie as 'n van ons skoolvakke, dws., 'n filosofiese kursus wat bestaan uit drie afdelings: a) 'n sosiologiese deel b) 'n Etiese deel en c) 'n Broad filosofiese deel, dws., verklaringsteorie of "beliefs".

met die ontwikkeling en plek van al die instellings van die samelewing[†] en, dus, veral ook met die van die huusgesin. Met die geskiedenis sal dit in die toekoms kan duidelik word, hoedanig van die vroegste tye af, waarvan ons oorkondes bevestig monogamie altyd beginsel was van elke beskawing, en namate 'n nasie begin afwyk het van hierdie beginsel het dit altyd as volk begin degenerer. So word ideale getruwe omtrent die ee familiërië en hierdie ideale is op hulle bestedemotives, nl., met die groot experiment van die geskiedenis

Maar dit baad nie, as ons kinders segs pragtige ideale het omtrent hulle ee oorsuis nie, hulle moet ook tot op 'n sekere hoogsikeremiddels hê om, soos hulle klein invloed gaan, die huismoraal en -atmosfeer te beïnvloed in die rigting van hierdie ideale. Al kan die skool hie geen "ad hoc"-opleiding gee nie, (en as hy dit kon doen sou dit tydverkwisting wees, soos turbo aangeloon) kan dit tog ook veel doen om die kindersuit van die familieteknik by te bring, veral omdat die dinge wat die kinders behoort te hê met die oog op hulle individuele selfbehoud, ook juis die is wat kan dien tot suiwerheid en verfraaiing van die hele huus-atmosfeer: 'n Beoefening van elementaire fisiologiese kennis, van liggaams- en geestehygiëne, van 'n gesonde instig in sex-verhoudings, en van 'n mate van praktiese ekonomie, selfs van die kant van die jeugdige lid van 'n familiëgroep kan al wonderlik veel doen om daardie huus-

† Vgl. Bldr. 70 vlgg.

gesien op 'n ietwat hoër niveau te bring. Blang-
rikheid, egtheid, is nie dit nie, maar die feit, dat
ook weer op hierdie wyse by die kind 'n gun-
stige grondslag gevorm word vir sy latere
vervulling van die taak van "Heer of Meester
des Huises."

Die volwasse lid van die gemeenskap is
egtheid, nie slegs stigter en medelid van 'n fa-
miliegroep nie, hy (en, nominel tenminste, ook
sy) speel ook 'n rol as gewone burger van
die staat, en ook hiermee moet die gewone
skool rekening hou in dieselfde gees aas
dit rekening behoort te hou met sy taak
as familiehoof.

Ook hier weer is Geskiedenis van outooglike
waarde, as ons by die leerling 'n geskied-
grondslag wil kweek vir sy latere burger-
plig. Maar dan moet dit geskiedenis
wees, soos dit hier omskrywe word:

"The new thing we need is a history of cul-
ture that will break out of the old auto-
entirely, relegate political history to a definite-
ly minor status, and give balanced attention
to all the major interests and constituents of
civilization. Political and economic history
should be supplemented with the history of
music, literature and architecture, with an
account of the rise of the scientific method
and its achievements, with a survey of moral
and religious developments, with an account
of changes in domestic relations; in short,
with a history of all the great social ideals,
institutions and resources. These cultural
interests must not be relegated to a few
paragraphs of fine print at the close

of the chapter, nor to occasional paragraphs sandwiched into the main text. They are at least as important strands in the fabric as the political, and each of them should be given as much consideration."

Selfs al trek ons uit af van die huidige hoër idealisme van Dinney, dan kry ons hier tog 'n blik op wat werklik uit geskiedenis kan gemaak word op die gewone skool:

I Dit kan vir ons help naas die Sociologie en ons kursus in Beroepsleiding om die kind 'n matig te gee in die samelewing met sy hulle versameling van institusies.

II Dit kan vir hulle word 'n groot experiment wat hom oor duisende jare uitstreik, en waarvan ons die afloop in baie opsigte nog met belangstelling kan volg. In hierdie experiment word elke instelling en ideaal van die samelewing aan streng toets onderwerp en ons kan hulle waardes daaruit afles. So sal dit ook ons verhoë kan bring tot naïve bewondering van die "social heritage", maar ook tot sociale kritiek in 'n elementaire vorm. As ons by ons latere staatsburgers reeds op die gewone skool

patriotisme uit kyk

...

dan is daar naas die taal en Letterkunde maar een vak wat hom hiervoor leen, en dit is die Geskiedenis. So kan die geskiedenis ook wel bydra tot die manlike taak om vir ons jeugdige persoonlikheidsideale te gee in 'n gesonde karakterbasis te vorm. Dit is juis in die

†: Vgl. blads. 76, 91 vlg.

†: Dinney: Op. cit.: pp. 271 & 272.

Geskiedenis dad die gestalte van die werklik grote en edele hervormer of volksleier momentaard verloop en prikkel tot navolging, omdat die Geskiedenis op sy beste so weinig jag maak op uiterlike ieffek en altyd koud en objektief verhaal en vertolk.

III So kan die Geskiedenis ons jeugdige outooglik baie lig verskaf by die opbou van 'n sie lewensfilosofie. Dit die grootste bron van gegewens wat ons het, beginnende ver in ons agterverlede en dan met duidelike brei lynen die een te loop, en hierdie brei lynen reg toegelyk en vertolk kan ook ons jurg lei in hulle keuse van die lewensprinsipes. Dit is per slot van rekening een van die veruiste vir 'n nuttige "civis" of "socius", dat (by) dit 'n vaste betid van sy wese geword het om vir homself 'n vaste lewensfilosofie op te bou volgens die waardes wat hom gegee word deur die geskiedenis van die mensdom, en waar die nu geneesam is nie, deur die beste denke van die mensnissoore by die kan aanwaas volgens die oordel en wysig. Natuurlik sal sy lewensfilosofie in sy besouderhede dikwels meer maed gewysig word deur nuwe lig, maar die ideale en beginsels daarvan sal, as hulle gesond is, tog altyd dieselfde bly. As 'n sekere lewensfilosofie reeds by die betreklik onskadelike lewenssituasies van die gewone skool-typert by die leerling begin funksioneer, as by reeds begin handel het volgens gekose beginsels, dan is reeds by hom 'n gunstige basis vir sy verkeer later in die ernstiger "skool van die lewe." Maar hieroor later meer

2 Vgl. blads. 90., 93.

In elk geval is dit duidelik, dat ons in Geskiedenis die vermaand ook het om ons in staat te stel om by ons leerlinge 'n gunstige grondslag te kwak in hulle latere aktiwiteit, sociale entiteit en Staatsburgers: dit kan hulle bring tot 'n in-sig in die instellings en waardes wat geldig is in die gemeenskap; dit kan ook in hulle help om daardie vaste lewensopvattinge te vorm wat van hulle jongmensse en later volwassenes sal maak wat wat wat hulle wil.

'n Ander aspek van sociale aktiwiteit waarmee ons bepaald moet rekening hou by die vorming van 'n gesonde grondslag by ons leerlinge is, wat die Amerikaners genoem het: "The worthy use of leisure". Die grootste dienst aan die samelewing word dikwels gelees gedurende die pauses in outspanning tussen die routriniteit van elke dag, maar ook die grootste sosiale rampes het dikwels hulle ontstaan te danke aan 'n verkeerde gebruik van vry tyd, of 'n langstaande soort outspanning. As ons, egter, daarin geslaag het om die psichologiese aspek van ons opvoedkundige ideaal te verweeslik, dan kan ons in hierdie opsig gerus wees: Daar sal dan ook tegetyker tyd by die leerlinge die gunstigste fondament gelees wees in 'n latere gunstige en nuttige gebruik van sy spaar tyd. Volgens sy eie aanleg, geleentheid en omstandighede sal by die leerlinge tyd reeds blywende voorkefdes ontwikkel het vir een of meer van die volgende waardes: Letterkunde, Musiek, handwerk, skone kunste, sport

athletiek, ens., val almal onder die dinge waartoe hy sy eie geliefkoosde antepamingsstof kan kies. Alles sal natuurlik verdiep, verbreed en anders gemotiveer wees volgens die gestewereld in lewensinstryk van die volwassene: 'n voortbouing, dus, op die basis gevorm in die gewone skool.

Die volgende en laaste stap in hierdie enig-sins uitgebreide hoofstuk, is om na te gaan watter vakke spesiaal van belang is met die oog op die bereik van die derde aspek van ons drieledige opvoedkundige ideaal. Ons het dit reeds bestempel as die belangrikste deel van ons ideaal as ons rekening hou met die stadium van ontwikkeling wat die mensdom tans bereik het. Tog word juis hierdie deel van hulle plig deur baie van ons opvoeders skromelik verwaarloos: Of self is vlak en kortsigtig aangelegte, of is veel geabsorbeer deur onmiddellike prosesse, sport en rekreasie, dink hulle nooit daaraan, dat daar anders hulle jeugdige lewingsmoontlik 'n groot persentasie is, wat die strominge van die moderne tyd aanvol, wat ernstig worstel met die hoe en die waarom van dinge, en wat groot behoefte het aan die hulp en leiding van die meerdere ervaring en kennis van die ras, waaroor ook die opvoeder behoort te beskik.

Ons het dan hier ons te doen met die wegruiming van nadelige illusies.

Van watter skoolvakke sal die onderwyser nou veel kan gebruik maak met die oog op die ver-

wyder van die kinderlike illusies omtrent afkoms en godsdiens en van bygeloue? Hiervoor is daar in die eerste plek nie spesiale sake nodig nie. Namate die kind wetenskaplike kennis, realistiese verklarings, opdoen vir baie natuurproesse wat eers vir hom 'n misterieuse karakter gedra het, sal sy bygeloofies van self uitgedien raak en oorwin word, tensy die brokke wetenskaplike kennis wat hy insaanl op so'n wyse vir hom verskaf word, dat hy glad nooit hulle verlaat met sy alledaagse bestaan insien nie. As hy eers in die Biologie die reproduksiemetodes van die natuur leer ken, en onder die takvolle luiding van die ander wyse op elke gebied nagegaan het, sal die ooriwaa- en bobbejaanstories van self vir hom belaglik word en sal hy met trots terugkruip op daardie "kinderstadium" wat hy nou oordroei het tot hy nog met sulke kluitjies mee weggestuur word. Eweso sal dit wees met sy naïewe godsbegrip, met sy verwagting, dat God direk sal ingryp in sy lewe, Hom selfs aan hom sal vertoon. Namate hy in sy studie van Geskiedenis kennis maak met die godsbegrippe van verskillende nasies, sal van self by hom verdwyn die opgeskoeftheid van sy eie godsbegrip, sal godsdiens vir hom iets minder misties en afgesonderd word, iets waaroor jy ook kan praat, met soos oor ander dinge. Hy sal, onder leiding besef, dat God 'n Mag is wat die lotgevallen van volkere en wêreld reël, en onwetend sal by hom die illusie verdwyn, dat hy nêtigte en individuetjie ook

kan meted naas hierdie magtige uitdrukkings.

Maar veel meer noodsaaklik en tog ook veel gewaartiker om weg te ruim is die illusies waaraan ons altes nie kan toevlug so lank die kind nog binne die gebied van die hedendaagse laerskool is nie, maar wat tog moet opgeklaar word voordat by die hedendaagse laerskool deurkruis het.

Ons moet, dus, die vakke nagaan wat spesiaal waardevol sal wees vir die wegruiming van illusies soos die van individualiteit, kinderlike godsvertroue en "populêre mythologie". Ook hier is baie van die studievakke wat ons alreeds in 'n ander verband aangeraak het van baie belang. Letterkunde wat ons beskou het as middel om die lewe te verstaan, genoem, is nog van veel meer belang in hierdie rigting. Die egte letterkundige kunswerk bevat soveel dinge wat eg-menslik is, dat wi dit lees tekens in die gebulde persoonlikheids trekke, probleme en worstelings ontdek wat voltrek analogies is met dié van me myself te doen het. Iemand wat goed belees is kan in feitlik enige lewenssituasie gevall oproep uit sy literatuur waar persone in dieselfde situasie was as hy, met dieselfde probleme moes kamp. Ruemb, son boek soos "Was, Wine and Women".⁺ Vir elke adolessente jeugdige sal dit 'n verlossing kan wees omdat dit by uitdruk die geselike en morele worstelings en dwalings van

+ Ongelukkig is daardie van die boek wat 'n baie baie suggestief is vir die jeugdige persoonlikheid.

⊙ Vgl. bls. 55 oor uitbreiding van laerskool.

⊙ Vgl. Kfad. V. bls. 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

die jugdige bevad. Dier sulke literatuur maak die jugdige op ons skole dan kennis met so baie analoë gevalle, dat hy die outdrukkings maak, dat hy maar een is uit duisende wat met dieselfde dinge te worstel is. Hy kry dus nie alleen lig op sy eie probleme nie, maar die besondere-individualiteitsillusie verstryk. Hy sien in, dat hy nie maar spesiaalstijmoederlik behandel word nie, maar dat hierdie dinge die noodwendige deurgang is tot 'n gevormde en gebalanserde persoonlikheid.

Geskiedenis kan, naas die Letterkunde miskien ook die mees bydra tot die wegmyding van hierdie individualiteitsillusie, ja nog meer, dit kan die jugdige worstelaar selfs sover bring, dat hy sal blywes, dat dit ou lewe verhou so baie probleme bevad: Hoewel in die Geskiedenis nie besonderhede belang word nie, kry ons tog soms wonderbaarlik-verklarende sketses van die ontwikkeling van uitstaande persoonlikhede. 'n Mens hoef maar te dink aan die eg-menslike swakhede en innerlike stryd van die latere Hervormer, Martin Luther, of aan die jugdige-liefdestelersstelling van die latere Koning en Veldheer, Frederik die Groot.

'n Ander studievak wat hier 'n verlossende werking kan heps elementaire Psychologie. Ons het herto reeds op 'n aspek daarvan ingegaan, nl., geestehygiene. Dit sal in hierdie verband baie voordelig wees vir die jugdige leerling as hy ook die beginsels ken van die werking van al die elemente van die menslike ges. Hy sal dan

wed, dat die drange en emosies wat hy hom uiting soek, op instinktelik basis wat kenmerkend is van sy ras, dat hier niks is om hom oor te skaam of te kwel nie, want die dinge is hullemaal normaal en kom nie by hom alleen voor nie.

Die selfde kan "mutatis mutandis" ook gesê word, wat betref die wegruim van die tweede groep van nadelige illusies, nl., die wat betrekking het op gesverhoudings. Ook hier kan die beste letterkundige werke 'n verlossende invloed uitoefen. Helaas, egter, is daar geen menslike instink wat in die populêre literatuur van die dag meer geëxploiteer word as juis seksuele liefde nie. Die liefdesverhale wat ons jongdies gewoonlik in die hande kry om dies is van die "Happy-ever-after"-soort waar waarheid en natuur hullemaal in die gedrang kom. Geen lig word hier gewerp op die geweldige problematiek wat onder hedendaagse omstandighede met seksaanwulling gepaardgaan nie. Alles is oorsprei met 'n valse waas van soetsappige romantiese glorie, wat saamwerk met die bioskoop om ons jeug almeer die klote te laat kwyt raak. Gelukkig, egter, is daar in hierdie verband ook goeie literatuur te kry, en die autoriteit wat die leerplan beheer, behoort te sorg, dat ons jeug in hulle voorgeskrewe werke, tenminste, die soort van ware (waar in die kunsin van die woord) liefdesverhale sal vind wat daartoe sal bydra om hulle illusies ootrent hierdie sake te ootvind, om hulle die natuurlike "sy" en die problematiek meer te laat in-

sien, tesame met die diepere, verklaarde skoonheid van waagragtige Liefde wat oor alle probleme kan seëvier. [Die huidige soort liefdesbudding o.a., wat o.i. die boek van Prof. Lamond op so'n hoë niveau bring.]

Die studie van elementaire Psychologie kan natuurlik ook in hierdie verband van onskatbare waarde wees. Maar "wetenskap" in die liefdeslewe van ons jeugdige kandidaat nie alleen veel gesonder maak nie maar ook veel skoner. Selfanalise, solank dit nie morbied word nie, en op 'n gesonde psichologiese insig berus kan menige jeugdige vir misstappe met ernstige gevolge bewaar.

Natuurlik kan ook die studie van die Biologie hier sy nuttige bydrae maak, soos ons reeds voorheen gesien het, en ons die "wetenskaplike" sy van seksuele liefde laad insien. Hoeveel lewenstragedies is nie al geskep, vo. deur die populêre-illusionaire geloof, wat ons nou die dag nog meer gewind het as motief vir 'n artikel in die "Kuisgenood" nie! "Maar een maal kom die Liefde" was, nl., die titel van die stuk! Hoe gouer ons, ons jeug kan kry om in te sien, dat die paar gevalle waar dit waar was uit die aard van die saak, te verklaar is uit abnormale ontwikkelingsomstandighede en emosionele en karaktergesteldhede, hoe gouer sal die onnodige lewenssmart verdwyn wat dikwels dwardens die lewe volgehou word, as 'n eerste liefde misluk het. Dit berus op 'n totale onkunde omtrent die natuurlikheid van die seksuele aantrekkingskrag tussen man en vrou en op die ou misties-vergodde-
) "Die Kuisgenood" - 13 okt 1933.

likende opvatting van die liefde.
 Veel gesonder is in hierdie opsig Ampie se
 lewensfilosofie:

„Dis nie 'n handvol nie, dis 'n landvol!
 Dis nie gepland nie, dis gesaai!“²

In noue aansluiting aan die sekillusies
 kan ons die derde groep behandel, nl., die wat
 te doen het met die verhouding tussen realisme
 en idealisme. Die jongdige evaer joms die
 smartlikeid teurstillings omdat sy ideale
 hemelhoog strek sonderdat hy ook maar die
 laagste besef het van die onwiskembare perke
 van sy eie kragte.

Veral is dit die geval by sy keuse van 'n ses-
 maad.³ Die glans van 'n hoër stand, van ryk-
 dom selfs, van uitstaande gawes, skoonheid en
 vermaardheid is die jongdige baie aantreklik,
 al is hy hoewel self nie duidelik daarvan bewus
 nie. En by hierdie aanbidding word hy dik-
 wels op die reeds wyse ontugterd word, en
 sy eie onvolmaakthede netens inzien. So 'n
 pynlike ontugtering laat hom dan gewoon-
 lik tot die ander uiterst onsewari met die
 besef, „dat hy tog vir iets dugg nie, en 'n
 uitgeworpen is, en dit laat hom somtyds
 geknook vir die res van sy lewe. Kan die skool
 nie ook hier deur middel van sekere studiewak-
 ke weer die ou lewensreël van, „prevention is
 better than cure“ beoefen nie?

Daar is tweed van die reeds genoemde vakke
 wat ook in hierdie verband baie waardewol
 kan wees. Die eerste is weer die Psychologie.
 As die lesing teen hierdie tyd reeds entig-

² Van Broucken: „Ampie“ I p. 157.

sinus psychologies onderle is, (dws., 'n elementaire menskennis bestid uit sover dit uit die betreklike ouwre skoolkind moosath is) dan sal hy nie alleen sy eie gawes en aantreklikheid meer na waarde kan suttid en skat nie, maar hy sal hom ook kan indink in die standpunt wat die aangebede skoonheid en haar familie moet ineen teenoos horn en sy familie. Deur sulke oorwegings sal slonds sy te wilde hartelag en gesins getemper wees, sodat hy dit ook makliker kan oorwin indien dit nodig blyk uit sy analyse van die situasie.

Die ander vak wat hier geleentheid bied vir nuttige hulp is die Sociologie. In sy studie van die elemente van hierdie vak, kan die jeug-dige gelei word om in te sien, hoedat elke samelewing homself noodwendig opdeel in sekere stande waartussen die grense baie moeiliker te oorbrug is, aswat ons in ons demokratiese een genig is om te dink. Daarby moet hy dan ook gebring word om in te sien, dat dit eintlik maar 'n kwessie is van werkverdeling, dat elke stand sy eie nuttige funksie en hoi roeping het in die samelewing, en dat dit eintlik net 'n verkleining van jouself is om jou ongewoon in 'n ander stand te wil bemedding, waarvoor oordel gewoonlik genig sal wees om jou 'n plekke te misgun. Ook kan hy uit sy sosiologiese studie die waarheid les sien, dat daar baie dinge in die lewe is, wat baie meer waardevol is as geld. Hy kan so gelei word om te glo aan 'n geestelike aristokrasie, waartoe hy homself kan opwerk, hien.

as om te probeer lid word van 'n dikwels on-
gekultiveerde plutokrasie.

Maar ook op ander gebiede is dit nodig, sodat die
jeugdige daartoe kom om die kontras tussen i-
deaal en werklikheid te besef, en daarmee reke-
ning te hou sonder om heildag daaroor te
broei en te klae. Dit is veral die geval met be-
trekking tot beroepskeuse. Ons het reeds voor-
heen gepraat van Beroepsleiding as skoolkur-
sus, en van die studie van die Psychologie het
ons reeds in meer as een verband melding
gemaak. Dit is albei dinge wat ook hier wettend-
settend baie kan bydra tot die grondslag
van die latere geluk van ons leerlinge. Om
naas die „theoretiese” kursus aan sy leerling ook
praktiese beroepsleiding te kan gee, is dit no-
dig, sodat die onderwyser eers die vertroue van
sy leerlinge sal wen, en dan, nadat hy van
alle middele tot sy beskikking gebruikgemaak
het om hulle individuele begaafthede vas
te stel, kan hy vir hulle uitstekende raad
gee. Soudat hy die vertroue van sy leerlinge
besit, sal sy raad gewoonlik in ooreenstemming
geeneem word, en hy kan dit selfs op lak-
volle wyse motiveer. Die eie studie van die leer-
ling van die Psychologie sal hom dan
ook beter in staat stel tot selfanalise,
sodat hy veral sonder moeite meesdse
aanwysings sal kan verstaan en dus ook
maklik sal volg. Hierby moet natuurlik ook
aanpas die inligting wat verskaf word om-
trent die verskillende beroepe. Dit moet na-
tuurlik nooit van so 'n aard wees, sodat die hand-

* Vgl. blads. 60 vlg.

werkeberoepse, bv., as minderwaardig bestemd-
 pel word nie. Kalmus moet die anderwysers by
 sy leerlinge die opvatting probeer kweek, dat elke
 beroep sy plek het in die aktiwiteit van die sa-
 menleving, dat elke mens homself aanmisbaar
 kan maak in die plekke waar hy geplaas
 is, dat 'n mens 'n sukses van jou lewe
 kan maak, watter beroep jy ook al gaan
 uitoefen.

Veel hulp kan in die opsig natuurlik
 ook verkry word van die sosiologiese stu-
 die.

By die vierde groep van illusies wat ons
 genoem het, nl., die wat in verband staan
 met die godsdiens, bevind ons, ons natuurlik
 op glibberige grond.

Daar is allers die vraag, of ons godsdiensou-
 derwys behoort te wees op skool. Rooms nagaan
 wat in die verlede in godsdiensonderrig op
 ons skole geword het, dan moet ons natuurlik
 ootkennend antwoord. Dit word een van die
 sentonigste lesse "waaraan die kinders niks
 het nie, waar vir hulle enige herhaal word,
 wat die meeste van hulle al 'n doosyn maal
 gehoor het, en waar op sy slegs, vir hulle
 gepraat word in dieselfde trant van die Do-
 miniese se preek Sondag, slegs sonder die ge-
 nie. So word in elk geval nie by ons leerlinge
 gunstige gesindhede gekweek in opsigte van die
 godsdiens nie. Maar daar is ook nog hulwadan-
 der redes, waarom ons lifs nie godsdiensspe-
 sifieke vak op skool behoort te dooer nie.
 1. Veral in ons tyd is daar soveel stryd in sa-

U Vgl. verder Hfd. II - vldo.

sekerheid op hierdie gebied, dat dit moeilik sal wees vir die skool om 'n middeweg te hou wat nie tot nadelige gevolge sal lei vir kinders en ander wyses nie.

2. Ook op ons S. A. skole is daar soveel godsdiens en sektêre verteenwoordig, dat dit ammorantlik is om aan almal reg te laat geskied. Of sommige kinders moet dan tog sonder godsdiensonderwys kom, of jy moet almal saamsooi, wat tog nie 'n sukses kan wees nie.

3. Die kind op verskillende stadiums van ontwikkeling sou hullemaal aan verskillende dinge behoefte hê vir sy godsdiensonderwys, omdat dit iets is wat soveel direk persoonlike betrekking het. Die skool sou, dus, verplig wees om in 'n sekere sin in Std VIII te weerspreek, wat hy in Std I gelees het, wat betref die uitlike vertolking van godsdiens en Skrif.

4. Uit 'n sosiologiese sowel as uit 'n psichologiese standpunt is dit duidelik, dat dit nie meer doeltreffend is, met die oog op gunstige godsdiensgesindhede as die hele skool saamrens in die saal vergader vir praktiese godsdiensbeoefening. 'n Gewyde tyd kan dan gesing word, die hoof sal 'n geskikte gedeelte uit die Skrif voorles en in 'n eenvoudige, ondogmatiese gebed, die belange van die skool en die gemeenskap opdra aan 'n albesturende.

Die volk om hierdie redes, dat ons godsdiens nie aanghaal het as aparte studievak met die oog op sociale kontakke nie. Ons het, egter, daarop gewys, dat in die geskiedenis die leerling sal kan sien die rol en waarde van elke sociale instelling in die samelewing, en dus, ook die van die godsdiens en van die

sociale instelling wat daarmee in verband staan, die kerk.¹⁾ Een deel van die geskiedenis wat op skool-dosers word, behoort ook feras godsdiensgeskiedenis te wees, natuurlik nie afgesonderd van ander gebiede nie, maar aanwullend daarby.

Kind sal dan geleentheid wees vir die lewering aan op die stadium, wanneer hy ryp is daarvoor, sy illusionaire godsdienskonsepsies te oorskry. As die kind reeds reeds geleentheid om sy eie verhouding tot die Godheid veel breër op te vat,²⁾ dan behoort hy nou sover te kom om die verhouding tussen die Godheid en die sociale groep waaraan hy behoort in 'n veel breër lig te sien. Hy sal sien, dat daar anders godsdiens is wat wel veel van sy eie verskil maar wat vir die gelowiges wat dit huldig tog ook in dwyfelde behoefte voorsiening maak. Hy sal sover kan kom om die godsdiens te oorskou, om niks misties meer daaraan te sien nie, maar te wad eenvoudig ontstaan het uit 'n behoefte van die menslike natuur, wat, dus, hullemaal natuurlik is, en as sulke 'n definitiewe waarde het, afgesien van die vorm wat dit aanneem. So sal hy kan kom tot versoende duld van die godsdiens, tot 'n opgeklaarde deelname selfs aan een van die stelsels volgens vrye keuse, en boweal tot toleransie.

Bevorderlik vir die bereik van hierdie toestand van opgeklaardheid, sal ook wees die studie van Filosofie.

¹⁾ Vgl. blads. 72

²⁾ Vgl. blads. 74

³⁾ Vgl. blads. 67 (Voetnoot)

Hierdie filosofiese studie (wat natuurlik tot sy
 ewaandigste vorm behoort afgebring is word)
 behoort te bestaan uit 'n sosiologiese en 'n etiese
 en 'n verklarende of suiver filosofiese deel.
 Onder hierdie suiver filosofiese aspek sal dan
 ook die verskillende uitstaande godsdienst-
 sets behandel word as pogings tot 'n verkle-
 ring en synthese van die Heilal. Dit sal keps
 teen die einde van die kursus geskied, wan-
 neer die leerlinge al reeds die nodige psichie-
 se ontwikkelings stadium bereik het en lui-
 tendien reeds enigsin filosofies onderle-
 is, en in staat om dinge te weeg en dan vir
 homself te kies. Reeds deur die verskille van
 die verskillende stelsels, waarvan die belyer
 tog almal eerlik verduin om „op hulle geloof
 salig te word“, sal by hom die illusies be-
 gin verdwyn van 'n allensaligmakende
 goddiens en van 'n donkertrouende God
 wat die een sal verdig omdat hy nie 'n
 twyfelagtige waarheid kan aanvaar, wat
 'n ander minder ernstige soeker, wel aan-
 vaar, nie. So sal die leerling ook uit hierdie ge-
 bied van studie daartoe kan kom om te besef
 dat goddiens, soos verkonkretiseer in al die
 verskillende stelsels, gebore is uit die verkle-
 ringsbehoefte van die mens en sy onmagte
 oor die onvindige wat hom omsluit, sodat hy 'n
 bovennatuurlike oplossing moes vind waar 'n
 natuurlike nie meer vir genoeg gaan nie. En na-
 daad ons leerling tot hierdie gesonde insig ge-
 lei is, sal hyself ook een van die bonatuurli-
 ke verklarings wat vir hom die mens-syn-
 patreke is, sy eie kan maak.
 Eweso sal sy illusies met betrekking tot die e-

thiese deel van die godsdiens kan sorwend word. Die opvatting, dat die etiese sy van die godsdiens bestaan uit 'n aantal geboorte en reëls wat nie mag oortree word nie, sal verdwyn. Hy sal daartoe kom om eerder die waarlik mooi en hoogstaande beginsels van, by, Christus se sedeprediking in die nuwe Testament in te sien. So sal hy in sy jeugdig idealisme natuurlik vir hom hierdie beginsels kuis aanvaar. So liewe, wat dan deel sal word van sy vaste karakterbasis - vas omdat berus op grondige insig en nie op 'n vae, mistiese autoriteit nie. As die psychologise studie dan ook nog sy deel bydra tot die proses, dan durf ons hoop, dat sy godsdiens op 'n suiwer rasionele basis gebruik sal word, en hoewel die mistiese opgeleëtheid daarvan dan sal verdwyn het, staan hy dan tog op 'n veel vastere grondslag (staan): Sy godsdiens sal van 'n hoë, gesuiwerde gehalte wees, wat onder alle omstandighede deel sal uitmaak van sy lewe en lewensuitkyk omdat dit op innerlike oortuiging berus.

Ons kom dan tot die laaste groep van illusies waarmee die skool te doen kry by sy adolescent leerlinge. Dimmey noem dit "populêre mythologies". Dit die gemeenplaat, die "sweeping statements" wat in die samelewing die rondel doen as vonkelnuwe, onomstootlike waarhede in verband soms met ons brandendste vraagstukke en probleme. Met ons demokrasieel orde is dit die stem van die menigte wat rigting gee in ons sosiale en staatsaangeleenthede. Al het ons inrigtings in die samelewing* wat dergelike leers verskaf,

* Vgl. blads. 123.

hed die publiek nog die mag om daardie leiers opsy te slaan en ander aan die spits te stel, wat minder bekwaamheid heid. As 'n leier 'n waarlik plausible oplossing het, is 'n sekere vraagstuk, kan die publiek tog nog betwyfel word om hom te steun, omdat dit nie genoeg insig het om sy oplossing te kan waardeur nie, en veral omdat hulle deur die "populairmythologie"-illusie nie bewus is van hulle gebreke aan insig nie - Soos Finney dit uitdruk: "They know not, and know not that they know not" - - - "and this ignorance of the public becomes sinister as well as menacing when it is deliberately fostered and prompted by predatory interests with an axe to grind" ¹²

Van hierdie laaste hed ons maar alreeds veel saadervinding gedurende ekskursie. Wie in noue aanvoeling lewe met die populair-volksopvattinge, en daarby iets begryp van groep-psychologie kan homself maar alreeds maklik deur gladder na-die-mond-praktiseer in die parlement inwerk. En ons grootste moeilikheid te daarin, dat hierdie "mythologies" dikwels nie huttimaat verkeer te nie, en dit gee juis aan die verkeerde ook 'n houvas en invloed wat moeilik te ooruud is. Wat kan ons op skool doen in hierdie rigting? Want as daar 'n plek is in die samelewing waar ons tot nog toe iets kan doen om hierdie toestand te verander, dan is dit seker die gewone skool. Die wetenskappe kam hier weer alhoewel in aan-

¹² Finney: Op. Cit. p. 282.

merking. As die skool in hierdie opsig slaag in wat hy beoog, dan sal daar by die leerling in gewoone word van daardie wetenskaplike houding, wat nie probleme gaan oortred, as hy alreeds 'n oplossing klaar gevorm het, wat nie dinge gaan saamneem wat nie behoortlik gemotiveer en getoets is nie.

Dan is daar natuurlik weer die Geskiedenis: Die Geskiedenis, soos ons dit herto omskrywe het, kan vir die kind die toetsmateriaal lewer waaraan hy moontlike oplossings vir sociale en politieke vraagstukke sal kan toets. Reeds gedurende sy skoolloopplan sal hy getuithid kry om sulke vergelykinge te maak tussen dinge van sy dag, en analoë gevalle uit die Geskiedenis. Daarby sal die Geskiedenis hom ook 'n elementaire insig gee in die politieke lewe van 'n volk, en veral in die kinkelslae wat dikwels plaasvind met sulke sure gevolge vir die hele nasie.

Deur sy studie van elementaire Filosofie, soos ons dit herto omskrywe het, van die Psychologie en van Letterkunde en 'n elementaire Ekonomie sal hy nog meer nutdelske, om die dinge wat so maar op straat posus as heilige waarhede te sien en te toets, en om te kan skui tussen die kaf en die korrels. Buitendien sal hy deur sy studie van hierdie dinge 'n sekere insig kry in alles wat menslik is, en ook in menslike swakheid, sodat hy 'n kritiese houding sal inneem teenoor

Vgl. blads. 67 (Voetwood) & blads.

die populairse opvattinge, en in elk geval hulle uit-
sprake, ^{skap} "cum grano salis" sal aanvaar.

In sy studie van die sosiologie sal daar bly-
tendin geleenthed wees om in aankroeping
aan bekende gevalle wat in die lewe van die
leerling self 'n rol speel, sy die oop te maak
vir hierdie soort van illusies. Die blo-
te bewustheid van hulle bestaan kan
dan al 'n vywarping wees ten hulle ge-
wone. Wat ons hier bedoel is nie, dat ons al die
kinderes moet les om selfstandige, skep-
pende denkers te word nie; ons wil by
hulle slegs die moontlikheid in die ge-
woont aankweek om gebruik te maak
van wat hulle in die gewone skool
opgedoen het, om die aangemoetiverte
uitsprake en oplossings van publiek en
leiers te kan toets, en op hierdie wyse
self by te dra tot 'n suiwerings en herskep-
ping van die "populairse mythologies".

Die derde aspek van ons opvoedkundige i-
deaal het, egter, ook 'n positiewe sy, n.l. die
aankweek by ons leerlinge van die humoris-
tiese of optimistiese lewenshouding. Dat dit veral
in ons tyd van swenkende waardes en van op-
klaring van illusies noodsaaklik is, dat reeds by
die kind op skool 'n sekere lewenshouding gekweek
word, wat hom sal, vywars teen verswak-
kende skepticisme, het ons voorheen reeds aan-
getoon.* Soos het ons, egter, nog nie 'n duidelike
onderskeid gemaak tussen 'n lewensfilosofie
en 'n lewenshouding nie. Het die aard van

* Vgl. blads. 34, 35 vlgg.

die saak is die twee ook so positief gekorreleer,
 dat hulle moeilik te skei is: 'n Pessimistiese
 houding teenoor die lewe spruit by die gesonde
 en ontwikkelde mens gewoonlik voort uit 'n
 pessimistiese lewensfilosofie wat glo aan 'n
 uiteindelijke fiasko waarop alles aanstuur. Maar
 daar is tog die verskil: Waar die breedver-
 ligte mens altyd weer verplig sal wees om sy
 lewensfilosofie in besonderhede te wysig,
 waar dikwels die aangebode "betief" van gio-
 led die illusie van more sal wees, sal sy le-
 wenshouding as dit eenmaal vas en gesond
 is nie maklik 'n wysiging ondergaan nie,
 tensy deur skokke wat sy heel wees on-
 derstreef werp. Sy lewenshouding is eind-
 tik een van die onveranderlike grandbe-
 ginsels waarop sy lewensfilosofie gebou
 en waardeur dit gekleur is, soos ons voor-
 heen reeds gesien het.* Ja, ons lewenshouding
 kan wel meer die anker wees wat ons altyd
 red by die pynlike ervarings van die lewe,
 veral ook wanneer ons geliefkooste illusies
 med smarte moet prysgee. Maar daar is slegs
 een lewenshouding wat dit kan doen, wat
 ons kan verhef bo die smarte van ons be-
 leuustellings en botsings by die kontraste van
 die lewe - dis die een wat ons bestempel het
 as die houding van humor of optimisme.
 Dis 'n standpunt van "Lebensbejahung" wat
 tussen al die negatiewe, ja in die negatiewe
 self, uit positiefs^{sun}, wat 'n glimlag kan wek deur
 al die tranes. † Ons wil dus op skool reeds van
 alle geleenthede gebruik maak om reeds by ons

* Vgl. blads. 71

† Vir verdere uiteensetting Vgl. blads. 34 vlg.

kerlinge hierdie waardevolle standpunt teenoor die lewe te kwelk.

Watter vakke bied nou meer spesiaal hierdie geleentheids?

Daar is dan in die eerste plek weer die Letterkunde. Met uitsondering van sêkerseerwese gevalle, is die skrywer van 'n goeie letterkundige werk, 'n persoon waaraan die kontraste van sy bestaan heen is, wat die skoue in die mens en sy omgewing aanvoel en raaksien, en dit dan, nog verhoog en verklaar deur sy ware emosie, daarby in die publiek om van te geniet. Wie selfs sy bitterste ervarings in letterkundige kuns kan uitlê, sy hard so kan bloot, so sy "konfessies" kan maak van sy swakhede en dwalwigsoms, het daardie enige reeds oorwin, en daarom kan hy skoonheid opdiep selfs uit die lewens tragedie. So ontdek Jochum van Bruggen, self tenoueroed aan die moeras van arnblankidom ootseep, skoonheid in daardie tragedie van ons volkslewe en sien hy 'n essensie van waarde onder die ergste toings van die veragte. Letterkunde van hierdie eenvoudige, en tog hoë soort, is dus by uitstek geskik om ons kinders te lei tot daardie houding teenoor die lewe wat hulle die klein, reddende was-

* Ons dink hier veral aan Goethe se bekende woorde: "Alles was von mir bekannt geworden, sind Bruchstücke einer grossen Konfession"

⊕ Ons het vernem, dat Van Bruggen tydens die Anglo-Boereoorlog wasgoed naas raddra in Johannesburgse straat te winde sie en liggaam adumekaar te hou.

de sal laad insien by die optruugterende en telus-
stellende erowering van die lewe.

Eweso is dit met Geskiedenis - Die groot
oorloë was duisende, selfs miljoene slagoffers
geëis het, en die depressies was op hulle gevolg
het, het altyd tog sak hulle waardes gehad.
Suidland se verquising onder Napoleon het
hom as volk wakker geskak en hom laad
antwark tot 'n beuf van ewaarde, was
hom vy 'n ew die toon laad range het in
vastelande staatkundige en wetenskaplike
ontwikkelings - Maar nog 'n grote feistering
was nodig om hom as volk daartoe
te bring om saam te staan vir 'n
groot volkswaak.

Maar ons soek ons voorbilde onnodig
so ver: Die Boeroorlog was vir ons vol-
ke 'n ware Via Dolorosa, maar hy het
sy waarde gehad, soos Lotius dit allerbeste
uitdruk in die laaste couplet van sy sym-
boliese „Doringboompië“:

„Die woude word gesond weer,
As jare kom en gaan,
Maar daardie merk word groter,
En groei maar alder aan“.

En so, as ons begin voorbilde aanhaal uit
die Geskiedenis, beland ons „romtunderdalen
in Tausendeln.“ Ons lid livers op 'n ander
studiewaak was ook net hier kan bydra:

Dis natuurlik 'n studie van Filosofie
self. Ons het reeds gesien hoedat lewensfeto-
sophie en lewenshouding definitief saamhang,
en ons moet, dus, met die fed rekening hou,
as ons by ons leerlinge uit hulle studie van
Letterkunde, Geskiedenis en Filosofie veral,

'n eie vroeë lewensfilosofie probeer kweek.
 Maar ook afgesien hiervan vind ons in die
 filosofie, met baie swenkings en dwalings,
 tog 'n gestadige ontwikkelingsgang in die
 denke van die mens, en elke denker wat die
 moedigheid word is om daar genoem te word,
 het sy dultje bygedra tot wat vandag
 beruk is. Ekken het 'n stukkie bygedra,
 soos deur sy foule, tot die waarheid
 wat ons vandag lei, hoe swel maak en
 vol "Lücken" dit dan ook al mag wees.
 Dit is ook die geval met ons studie van
 godsdiensstelsels, soos die leringe daerom
 kennismak in die Geskiedenis, Sociolo-
 gie en Filosofie: Al het sommige van die
 stelsels verdwyn weens hulle onredelik-
 heid of onnodig hulle te staties was, hul-
 le het op hulle tyd hulle waarde gehad,
 omdat hulle veel bygedra het tot die ge-
 luh van die mens wat hulle aangehang-
 het en deur hulle stelsels ontstaan oos
 moeilike krisisse hengehelp is, en hante-
 dien omdat hulle gedien het as die voor-
 stadium tot iets beters.

As ons leringe hierby ook nog in hulle
 wetenskaplike studie insien dat elke klein in-
 sik of wurmpie sy plek het in die groot
 radwerk van die heelal, dat werklik elke a-
 toom inpas in die geheel, dat letterlik, "al die
 hare van jou hoof getel is," dan sal hulle mis-
 ken souer kan kom om soos 'n Goethe
 waarde te kan sien selfs in die boosheidsbegin-
 sel wat vernagting aanrig in die heelal.

Hoofstuk VDie Waardes van die Onderwys-
proses in die Lig van ons Op-
voedkundige Ideaal.

Ons het in die laaste hoofstuk nagegaan, watter lewasse die gunstigste geleentheid bied vir die bereik van die verskillende aspekke van ons gestelde opvoedkundige ideaal. Een uiters belangrike faktor het ons egter, dwarsdeur ons bespreking daar doelbewus grootendeels buite rekening gelaat, en dis is die rol van die onderwyser self.

Dit is immers duidelik, dat alleen die ernstigste samewerking tussen die opstellers van die leerplan en die onderwyser self, wat betref die nastrewe van doeleindes, kan die bereiking van ons ideaal ^{kan} moontlik maak. Trouens die opstellers van die leerplan, tot die beste bedoelings van die wereld, is in 'n sekere sin hullemaal magteloos en oorgelaat aan die genade van die onderwyser wat betref die bereik van hulle oogmerke met hulle opgestelde leerplan. Deur die opstel van 'n skoolkursus kan hulle slegs moontlikheidskep, maar dit hang van die onderwyser af of hierdie moontlikhede behoortlik geëxploiteer sal word sodat hulle sal oorgaan tot werklikhede. As die doel met die leerplan sat beruht word, dan moet dit immers deur die onderwyser vertolk word in die gees van degene waddit opgestel het met die beste bedoelings, en dan alleen bestaan daar die hoogste moontlikheid en waarskynlikheid, dat

onder samenwerking van geskikte leerstukke en geskikte onderwys ons ideale sal verwesenlik word.

Watter vertolking van die leerplan, watter woord onderwys sal dan die mees waardevolle wees met die oog op die bereiking van die verskillende aspekke van ons ideaal.?

Wat ons psichologiese ideaal betref, hang dit getendels af van die manier waarop dit geleer word of Spord, Gymnastiek en Athletiek, d.w., werklik sal bydra tot die welvyn van alle leerlinge op skool. As daarvan gemaak word soos routine- of pligwerk waaraan vastheid is met definitiewe stramme verbonde is as die onderwyser sy span met die lad deur 'n suksevolle rugbyspele en drywe, (p.v. hulle te lei en te inspireer, dan gaan natuurlik al die waarde van die spel verloor. As ons nie in staat is om ons leerlinge vertief te kry op die "Turnstunde" nie, maar hulle slegs soos kry, dat hulle die bewegings lusteloos, ten hulle selfs, met angespande spiere uitvoer, dan word die hele gedoente natuurlik 'n klugspel wat nie alleen waarde-loos is nie, maar selfs skadelik, soos so treffend gebeeld in die bekende rolprent: "Mädchen in Uniform". Slegs met die regte leiding en besieling van die staf kan selfs verpligte Spord, Gymnastiek en Athletiek anders wees as lustelose plig-routine of self kleinlike kompetisie, kan dit gelenthede bied vir kinderlike spontaneiteit en veruitings van kinderlike lewenslust en aan die

leerlinge die beste kennisverskaf van selfoewerwaa-
likheid.

En so is dit met al die vakke wat spesiaal
daarop bereken is om die kinderlewe te ver-
aangenaam en te verryk: Dit sal van die
dienstoende onderwyser afhang of in
die handwerkklasse die kind geleentheid
sal kry om alles om hom te vergaaf in
sy poging en sorgawe om uit te stand
te bring, en of hy dan ook wel die ge-
luk van prestasie sal smaak, sodat daar
ook dan blywende gunstige gesindhede by
hom sal gekweek word teenoor hierdie
vakke. Dit geld van die kunstewese:
in Slegt onderwyser kan selfs musiek van
die kind 'n haatlikheid maak deur gedu-
rig te hamer op uterlike tegniese besonder-
hede en deur die spontaneiteit van die kind
te faul. - Maar veral is dit ook waar, wat
betref die studie van Letterkunde. Al sorg die
skool, dat van die kind die werke voorge-
skrywe word, wat op sy ontwikkelings-
stadium van hom geskik is, dan kan die
onderwyser daardie boek nog gaan dood-
maak deur 'n gedurige grammatiese ana-
liseering of deur gedurig van die kind
te verwag om te paraphrasies wat hy
gelees het. - Maar ook afgesien hiervan
sal die kind sy grootste liefde van die Let-
terkunde eers kry, wanneer die onderwyser
hom geleentheid in aanmoediging om self pro-
dukte te wees, om self gediggies te maak
of nutstukkies te help skryf, wat die klas
gelees het, of wat hulle self opgestel het.
So alleen kan Letterkunde een van die aan-

genaamste elemente word in die kinderlike bestaan

Maar ook afgesien van die rol van die onderwyser se rol aan die kind waartoe lewensgeluk uit die verskillende vlakke in laad kry, is dit in die mag van die onderwyser om binne die voorgestreepte kerplan die lewe van die kind op skool 'n hemel te maak of 'n hel. Dit sal veral daarvan afhang in hoeverre hy bewus of onbewus rekening hou met die bevindings van die Paedopsiologie. Die rangskik van die periodes op skool, die lengte van die skooldag, die hoeveelheid en die geaardheid van die huiswerk, die hoeveelheid individuele konsiderasie en aanmoediging, die soort van dissipline en straf, die mate van voorbereiding wat die onderwyser doen, die erns en sukses van sy pogings om al die inherent skoolhede en prikkels van elke vak op sy leerlinge te laat inwerk; dit is almal faktore waaroos die onderwyser beskik om in sy leerlinge die lewe die moeite werd te maak, al dan nie.

Ook met betrekking tot die bereik van die aspek van ons ideaal wat betrekking het op materiële en sosiale kontak is die onderwyser se optrede van die aller-grootste belang.

In die oog op direkte selfbehoud sou die weinig baat, as die onderwyser Physiologie, Hygiëne, Geesteshygiëne, Biologie en die natuurwetenskappe sou gaan dower blood as examenvakke en nie as dollindes op hullesf wat daaglikse kan uitgelewe word nie.

Dit sal van sy onderwysafhang of hierdie diinge in die kind se daaglikse bestaan sal funksioneer, of hy hulle sal toepas waar die gebod hulle hom voordoem. Val kan hy hulle doen deur sy eie voorbeeld: As sy die lewe hygiënies en rein is, as hy sorg vir netheid en goeie ventilasie in sy klaskamer en as hy veral vol enthousiasme is vir die diinge wat hy verkondig, dan sal daar 'n magtige besieling van hom uitgaan, en wat by die kinders voorhou en self uitlewe, sal inderdaad vir hulle 'n ideaal word om na te streef in hulle daaglikse bestaan.

Ook wat betref die opvoeding met die oog op indirekte selfbehoud is die taak van die onderwyser 'n verantwoordelike. Slegs as die kind wetenskappe soos Physika en Chemie les in aanknopings aan lewenssituasies, as die onderwyser dus iets van die lewe in die skool kan bring, kan hy verseker wees, dat sy leerlinge iets uit die skool sal oordra in hulle daaglikse bestaan, en as hulle eenmaal gewoon geraak het daaraan om hulle kennis "toe te pas" sal hulle seker eendag betrouwe en betroubare werkers wees.

Maar veral is die taak van die onderwyser veral waar hy te doen het met beroepsleiding. As hy sy taak ernstig opvat sal hy na 'n tyd van omgang met sy leerlinge (sal hy) nagaan of hulle vir watter beroep elke leerling onder sy sorg geskik is, en hy wou ook nagaan of watter geleentheid elke beroep bied. Nou is dit sy taak om swakbegaaftede kind, wat eenmaal die obsessie het om predikant te word, te besiel om hulle 'n eenvoudige timmerman

D word, want alles wat hy van Piet weet oor-
 tuing hom, dat Piet alleen in daardie beroep ge-
 lukkig sal kan wees, en dat dit ook die hoop-
 glo is wat hy kan hoop om te bereik. Ook hier-
 moed hy as onderwyser self die humoristiese
 lewenshouding besit, wat skoonheid kan opkuis,
 en waardes kan blootli ook by die sog. laer
 beroepe. Maar aan die ander kant moed hy
 ook weer die begenadigde, maar op die gemak-
 like weg ingestelde leerling kan besit met
 hoër aspirasies en op hierdie wyse 'n duidelike
 bewys nie alleen aan hulle wat aan sy sorg
 toevertrou is nie, maar ook aan die land en
 volk wat hulle besto kragt nodig het.

Hiervoor is nog meer nodig as 'n brië inisig
 en 'n waarderende lewenshouding; daar is
 nodig ook 'n persoonlikheid wat kan lei en
 belei en wat die volle vertroue kan wen
 van die jeugdige leerlinge onder sy sorg.

Van ewewil belang, en miskien van nog gro-
 ter gewig is ook die optrede van die praktiese op-
 voeder in verband met die aankoms by die leer-
 ling van 'n gunstige basis vir sy sosiale kontak-
 te.

Ons het eers op die familiële ingegaan. Nou,
 wat die kwessie van 'n gesonde fisiologiese basis
 vir hierdie "staat in den staat" betref, geld
 natuurlik nog steeds wat ons hierbo gesê
 het in verband met die vakke wat opdi-
 rekt selfbehoud betrekking het. Dit sal
 van die besieling en metode van die onder-
 wyser afhang of die elementaire Physiologie,
 Hygiëne, ens., so 'n vaste plek in hulle slaag-
 like bestaan sal kry dat hulle dit ook nog

sal toepas, wanneer hulle as volwassenes self 'n huisgesin sal bestuur.

Maar ons het gesien, dat die belangrikste en moeilikste plig van die skool in huidopsig is, om reeds by die kind 'n gunstige gesindheid te kweek teenoor die huisgesin. Hierdie tweesie van gesindheid is in hoofsaak afhanklik van die onderwysmethode. Dit is hier 'n saak van wat Kilpatrick noem, nuwegaande leerprodukt, nie van kennis of primêre leerprodukt nie. m.a.w., die gesindheid wat ons graag wil kweek volg nie maar vanself uit die leerstof nie, hoe gunstig die ook al gekies is vir die regte beligting van sake. Uit die blote feitelike studie van Geskiedenis en Sociologie sal die kind nooit nie, of slegs per ongeluk die regte houding aankweek; die kans is selfs, dat hy glad 'n perverse gesindheid kan vorm. Daar is weer nodig van die kant van die onderwyser beplemtoring, toeligting en vertolkning van feite.

Een onderwyser kan miskien skrupulosus konsciënseus die napoleontiese oorloë en al die veldslae met hulle datums aan sy klas leer so dat hulle dit op hulle vingers kan afrym-hulle sal die feite ken so perfek as 'n mens dit ooit kan ken, maar dit sal ook al wees. 'n Ander onderwyser doen miskien minder moett om hulle al die veldslae en datums te leer onthou, maar hy deurlewe hierdie eenheid uit die Geskiedenis met sy klas, beklemtoon hier, vul daar aan uit sy lewenservaring, en vertolk alles so, dat baie van sy leerlinge die lewenswaarhede wat daar openbaar word, raaksien, en uit die napoleontiese oorloë 'n gesonde stuk lewensfiloso-

fu opbau - as die onderwystechniek ontwikkel is, as die onderwyser nie weet wad hy wil, en hoe hy dit wil nie, dan is daar tanspied van die pragtigste leerplan, nie veel van ons skole te verwag nie.

In dieselfde trant sou ons kan aangaan met betrekking tot al die dinge wat ons in die laaste hoofstuk bespreek het: 'n gunstige basis vir latere staatsburgerskap groei nie maar van self uit 'n studie van sosiologie en geskiedenis, selfs soos Jimmy dit omskryf, nie. Of die kind sy spaartyd en die volwassene later sy periodes van verposing tussen sy routinewerk, op 'n waardige wyse sal deurbring, sal nie daarvan afhang of hy op skool geleer voetbal speel, of atletiek beoefen het nie, maar of hy onder die regte leiding die regte gees van die dinge dulagtig geword het. As letterkunde in die lewe van die volwassene nog 'n belangrike plek sal gaan inneem, dan sal dit nie alleen wees omdat hy op skool altyd met die regte soort literatuur kennis gemaak het nie, maar ook omdat sy onderwyser nie die dinge vir hom heftig gemaak het deur van die letterkunde klas 'n grammatikales te maak (nie) of deur sy in poging om uit te skrywe te bespot of te minste nie aan te moedig nie.

Al die mooi dinge wat ons reeds by ons kinders wil sien begin, sodat dit tot volle bloei kan kom in ons volwasse burgers, n., godsdienst, kultuur, atletiek en veral diens* is dinge wat deur geen leerplan in ons leerlinge kan ingeënt word nie: As die Engelse "Gentlemen" uit

* Volgens Norwood: "The English Tradition of Edⁿ"

die aard van die saak godsdienstig is, in gedissiplinerend, as hy atletiek en sport die regte plek in sy lewe laat inneem, as hy boue alles daardie hoogste stadium van ontwikkeling bereik het, waar hy bevrediging vind in Duns, dan verdien die Engelse onderwyser al die eer en seker nie hulle engsins konserwatiewe leerplan nie. Dit is dan hy wat self stralend doordrenk is van daardie ideale, die tot Engelse jeug kan inspireer, en uit die formele leerplan die stof kan kry vir daardie inspirasie, vir die blywende aankomst van daardie mooi gesindheid.

Nog veel meer verantwoordelikkheid dra die onderwyser vir die bereik van die derde en belangrikste aspek van ons opvoedkundige ideaal. Hier veral is dit nodig dat die proses van wegruiming van illusies en herstelling van 'n positiewe lewenshouding sal plaasvind onder die leiding van iemand wat self uit dwalings wys geword, en deur smart gekom het tot ware diep lewensvreugde. Hy het met kinders te doen, en dit sal van sy leiding afhang en van die lig wat hy op sake kan werp of hulle werklik die nodige assosiasies sal sien, of hulle nie die dinge van die skool en die populêre illusies van daarbuite in twee waterdige, aparte kompartemente van hulle gees sal hou nie. Van hoer sal dit afhang of hulle ooit die kontras sal sien tussen die waarheid en die illusie wat hulle tot nog toe gevolg het, en of hulle dan die kontras sal uitwis deur die waarheid te laat sien. Maar dit is nog glad nie

al ni: Hierdie uitwis van die kontraste is 'n gevaarlike proses in die ontwikkeling van die kind; die uitwis kan seermaak en veldal tyd 'n lelike moed kan agterlaat. Neem maar die aanwoudigste van illusie, die soewas- en bobbejaanleuen waarmee ouers gewoonlik hulle kinders wegsteun wanneer hulle begin vra na hulle die herkoms. Namate hy sy kinders inlei in die Biologie sal elke onderwyser hulle algaande 'n insig laat kry in die reproduksiebeginsel in die natuur. Hier word natuurlik alreeds takvolle leiding vereis-ky sal hulle eers die proses van berrugting laat insien in die plantewêreld, dan sal hulle dit ook les ken in die diere-wêreld en voor- dat die kinders dit reg besef het, het hulle op hierdie onbemerkte wyse ook gekom tot die regte verklaring omtrent hulle eige-boorte. As vrymoedige klein Paultje nou sou sê: "Mns., maar dan is dit mos ni waar, dat die soewas my gebring het, soos mam- nie my vertel het nie!", dan kan die onder- wyser onwilling veel schade aanrig in 'n moei- like kinkle bring in die verhouding tussen ouer en kind, as hy maar uit die hoogte gaan sê: "Ja jou moeder het jou 'n dwase leuen ver- tel." Veelmeer is dit sy plic wanneer hy die bod- sing tussen so 'n waarheid en 'n illusie aanval (selfs al maak niemand van sy leeringe hom daarop opmerkzaam nie) om hierdie illusie se vorige bestaan te verklaar en te motiveer, ja selfs die waarde daarvan aan te toon, al sal hy natuurlik dit nooit heftemaal gaan regverdig of dit voorstel asof dit verkiis- lik was bo die waarheid nie. In die geval

hierbo sal hy dan, bv., antwoord: „Ja Paultje, ons mummies vertel ons almal die mooi klein storiejies, omdat hulle gewoonlik nie weet hoe slim hulle salun seuntjies al is nie, en hulle meen hy sal nie kan verstaan, dat hy uit sy mummie kom, net soos die kuikentjie uit die eie nie.“ En as dit 'n verstandige ouer is en met sy tyd meelwe, dan sal hy selfs dankbaar wees as Paultje na skool op 'n gesunde spogmanier sy mummie wysheid kom meedel, bly sal hy wees, omdat elke ouer hom tog in die stultte keel oor die taboeillusies wat hy doelbewus by sy broer geskep het.

En as hierdie tak nodig is by die wegruim van die betreklik onskuldige kinderillusies, dan geld dit natuurlik nog veel meer van die meer gewaartikes by die gevorderde jeugdige. Ook hier nog sal tot 'n mate nodig wees doelbewuste betigting van assosiatiewe verhoudings om veel dwalend en onnodige twyfel te voorkom, om jeugdige tweespalt te vermy. Maar hier sal ook nog veel meer nodig wees die alsydige betigting wat die verwysing so pyntoos moontlik sal maak. Saam met die verwanding van die jeugdige persoonlikheid deur die wegruim van 'n geliefkooste illusie, moet ook gaan die selfe wat genesing sal aanbring, want anders laat ons die gedisillusionerende in 'n woestyn van twyfel en skeptisisme. As hy insien, dat sy seksuele verhoudings maar doodgewoon is, 'n natuurlike proses wat swaars deur die natuur loop, dat al die wasige idealisme en romantiek wat hy hom daarby voorgestel het, al daardie aetheriese, maar illusie was, dan moet daar tog nog iets skoons uit hom op-

gediip word uit daardie heel natuurlike proses, en skaanheid wat nou vir hom veel aantrekliker behoort te wies omdat die taboegtige en opgeskroefde daarvoor verdwyn het.

As die illusie van 'n besonderheid, onder willekeurige beligting deur die onderwyser, verdwyn het, dan bestaan daar wies gevaar, dat die jongdige pessimisties kan word, omdat dan maar die hele mensheid daar is om te ly en te stry en so hulle kragte op te stuyt, waar hulle dit kon gebruik het om 'n groot en nuttigs tot stand te bring. Maar wies sal die lewenswysse onderwyser die gevaar uitaf te wies, deur, sonder om opdringerig prekerig te wies, sy leerling te lei om juis die oplossing van ons probleme, die oorwinning van ons grootste moeilikheid te beskou as die ding wat die lewe die moeite werd maak. Hy sal hom lei om in te sien, dat dit juis uit hierdie innerlike stryd is, dat die kragtige oortuigings gevorm, die sterkste persoonlikheid opgebou word. Veral moet hy sy leerlinge deur sy 'n voorbeeld en deur die beligting van ervarings die gesindheid aanpreek om die waarheid tenwille van die waarheid self te alles te stel, om dit uit te lewe, wat dit ook mag kos, maar dan die waarheid omtrent albei kante van 'n saak, nie 'n eensydige nie.

Maar veral in die geval van die godsdienst illusies is die gevaar groot, dat die kind met bad en al sal uitgestrek word as die onderwyser nie die toestand ten volle weet aan te voel en te beheers nie. Telkens vorder die leerling 'n stappie verder in

sy insig van sake, en del van die dinge wat hom totnuog toe bereidig het word opsyggesit soos 'n uitgediende kledingstuk. Maar hier veral moet die onderwyser sorg, dat die waarde vir hulle tyd van daardie uitgediende dinge, duidelik op die voorgrond tree. Die leerling moet besef, dat hy hier 'n natuurlike ontwikkelingsgang deurloop, en dat die dinge wat nou vir hom illusionair voorkom op 'n bepaalde stadium die enigste moontlike vorm van bereidiging vir sy bepaalde behoefte was. En as ander-ve dan nog verknog is aan dinge wat hy reeds outgroei het, sal hy ook nie nou uit die hoogte afbreek daartoe staan nie, maar dit uit 'n plettingewad geduldig toerees, omdat sy lewenswyse opvoeder hom gelei het om in te sien watter waarde die dinge vir daardie eenvoudiges besit het, en watter waarde dit vir homself op 'n vroeëre stadium besit het, en teen wets wat menslike waarde besit kan hy nooit skepties of afbreekend wees nie.

Wiskien nog op sy moontlikheid is die taak van die onderwyser as hy te doen kry met 'n geweldige kontras tussen werklikheid en ideaal by sy leerlinge. * Aan die een kant is dit dikwels waar, dat: "He who aimeth at the sky, faires higher far than he who means a tree". Aan die anderhand, egter, sien ons elke dag soveel jeugdige pessimisme, selfs wanhoop, outstaan uit die aanmag van die jeugdige om 'n kompromie te maak tussen wat hy graag wil en wat hy enigsin kan, dat dit tog seker die pley is van

* Vgl. blads. 60 Vgg.; 79 Vgg.

'n verstandige onderwyser om ten minste die oë van sy leerlinge oop te maak, sodat as hulle, hulle ideale opstel wat betref 'n sesmaad of 'n beroep, hulle ten minste in staat sal wees om rekening te hou met die interste perke van hulle meriete en swakhede. Dit is dan ook 'n saak, wat soos ons gesien het, beroepsleiding raak. Hier is dit veral nodig dat die onderwyser elkeen van sy leerlinge sal ken, en in staat sal wees om hulle vertrouwd te wees, sodat hulle hom ook in hulle toekomstplanne sal ken as hulle persoonlike raadgewer* maar daar is ook jongdige wat verskriklik agterhoudend is, en veral in sessake raadpleeg die puberterende gewoonlik niemand nie. Hy isolies hom self hier eerder van die mees-vertroude lide van sy omgewing. Maar die onderwyser wat sy plig te duidelik voor oë hou, sal orals in Geskiedenis en in Letterkunde voorbeelde vind van gevalle waar die nastrewe van 'n te hoë ideaal in 'n moerbiede algemene miskenning van die beperkings van die stand in bekwaamheid, gelykheid tot 'n nodelose verspilling van lewensenergie, en dikwels selfs tot onnodige lewens tragedie. Dit is waar, dat sonder besliste voorligting sulke gevalle dikwels juis die sympathie van die jongdige wek en hy self graag die held wil wees. Deur 'n blyke ander beligting en beklemtoning uit 'n praktiese, nugtere oogpunt kan die invloedryke onderwyser, eglid, glad 'n ander houding by hom laat ontstaan. Hy kan hom die dwaasheid van die "held" laat insien, hom laat insien dat dit 'n

* Vgl. blads. 98099.

groot gebruik aan opvoeding opeubaar, as 'n mens nie jou nie fout en meriete ken, nie weet watter plik jy neem in die samelewing nie, en ook nie besef, dat daardie plik vir jou die beste is, en dat binne die perke wat jou van nature gestel is, daar genoeg ruimte is vir selfverwesenliking, deuis, en die nastrewe van hoe ideale nie. So kan ook hier die onderwyser deur die leerstof en die aanknopingspunte te beheers, sy leerlinge antecipieer vir vooruit help in die lewensstryd. — Natuurlik sal by ook die ander kant van die saak nie buite rekening laat nie, en op die selfde manier sy leerlinge se oë oopmaak vir elke gewetjie wat by by hulle outatit. Dwaasheid, sal by hulle laat verstaan, ja onsedelik, is dit om van elke gave nie die beste gebruik te maak nie, of moed jy ook van daardie gave die uitersde perke erken:

„Besit van gave nie
 Maar die gebruik daarvan,
 Die aanspraak op die naam,
 Van 'n begaafde man,” het Seneca
 Langenhoven dit pittig wêreld uit die druk.

Selvs waar daar botsing kom met die "populair mythologies" moed die onderwyser versigtig te werk gaan, as hy nie verdraaide lewenswettighede, verkeerde gestuiddede en nadelige komplekse by sy leerlinge wil kweek nie. Wapmeer, daar in die Sociologie of die Geskiedenis 'n uiteensetting kom van 'n soort van sociale of politieke probleem, waarvan hy weet, dat dit by sy klas 'n ander oplossing sal suggereer as die van die populairne illusie, dan is dit bepaald dwaas om nou maar sy leerlinge daar

"O laad in die hoop, dat alle sal regkomi." Dit is
 juis weer 'n geleentheid vir hom om uit van die
 lewe in die skool te bring. Hy sal dan hiesdinsk
 op die populêre opvatting ingaan en die ange-
 ryndheid daarvan aantoon, maar togelyker-
 tyd die ontstaan daarvan verklaar en mo-
 tiewe, sodat die leerling 'n verskoning sal
 hê vir die gerespekteerde vader deur wie se toe-
 doen hy ook delgenood geword het aan 'n
 populêre misverstand. Buitendien is dit
 ook hie meer nodig, dat die onderwyser
 sy eie gebalansierdheid sal toon, en aan
 die gulle middeweg sal hou, en ook sal sorg
 dat sy leerlinge dit volg: "Hi alle populê-
 re opvattinge is vals nie. Intiensit, baie
 daarvan is wondlik raak. Wanneer hy
 self dan in sy klas te doen kry met een van
 die "populas mythologies", sal hy dit nie van
 rooaf as vals gaan bestempel nie, maar
 dit saam met die klas gaan toets aan
 alle materiaal tot hulle beskikking, en
 dan eers sal hulle saam tot die konklusie
 kom, dat die populêre oplossing vals
 is of nie. So sal deur sy takvolle optre-
 de by die kinders die gewoonte ontstaan,
 om waar hulle nie self oplossings vir
 sake kan uitdink nie, die gegewe oplossings
 te toets aan die materiaal tot hulle beskikking
 en die illusionêre daarvan te ontdeek of
 die sauerheid daarvan te waardeur. So kan
 die onderwyser hoop om deur sy leiding
 by die latere geslag van volwassenes die
 bestaan van populêre illusions hettensel
 onmoontlik te maak.
 So sal dit dan in alle opsigte afhang van die

manier waarop die onderwyser met leerplan en leerlinge wou om te gaan of, "die waarheid hulle ook werklik sal vry maak", of hulle so ook die "open mond" sal hê, wat hulle sal in staat stel om ook later en persoonlike illusies te laat vaar terwille van die murdere lig wat hulle van iemand anders ontvang het. Ons hoef dan nie onrustig te wies oor wysiginge wat die kinderlike en volwasse lewensfilosofie van die ontwikkelde moderne mens van tyd tot tyd noodwendig in onderdele sal moet ondergaan nie. Wiggles het om houe by sulke sorginge te troos aan die kern van waarde tussen al die negatiewe dinge, saloor al sulke wysiginge heen kom.

Hiermee het ons, egter, reeds weer die gebod van die positiewe sy van ons derde onderideaal betree. Ons was eintlik dwaarsdeur ons voorgaande bespreking al besig om die onderwyser se rol by die kweek van die waarderende lewenshouding aan te loon. Alles wat ons gesê het omtrent sy takvolle optrede by die wegruiming van die verskillende illusies kan eintlik so volgopgevolg word: Hy moet sorg dat sy leerlinge kom tot die lewenshouding van hêmoos of "lebensbejahung".

In die vorige hoofstuk het ons aangetoon hoe dat die Letterkunde, die Geskiedenis, die Filosofie en die Wetenskappe geleenthede bied vir die ontdek van die waardebeginsel dwaarsdeur die heelal. Op hier weer geld, egter, dieselfde waarheid: As die onderwyser slegs leerboekke en leerlinge in aanraking bring met mekaar, en

verder maar op goeie geloof "laissez faire", dan bestaan daar die moontlikheid, dat die onrypes in neg gevalle uit die tien die verkeerde gevolgtrekkinge uit die leerstof sal maak, en perverses gesindheid sal ontwikkel. Meer is nodig die ervare hand wat die ervarings kan orden en beheer, die betend en ryper mees wat kan belig en beplemtoon. Dit is tog duidelik, dat dit selgs van die letterkundige onderwyser afhang of die leerling ooit die ontdekking sal ^{maak}, dat die letterkundige kunstenaar, tusspyl van die sure lewenservarings, tog hoofsaaklik skaamheid in die harte sien, dit sijn soms onder die uiterlike vrede en skrynende lewenssmard.

En as ons kom tot ons hoër verwagtinge van die Geskiedenis wat die kind op skool les is was die onderwyser ons enigste hoop. Dit sou tog te optimisties was om nou van self ons gewone hoërskoolleerlinge te gaan verwag, dat hulle self daartoe sal kom om uit hulle studie te lees, dat elke groot nasionale fout tog ook uit die volke wat die mees daarondersgelykheid 'n waardvolle kant gehad het, omdat die volk uit lyding wys geword het.

As die Filosofie wat die kind op skool bestudeer aan die een kant hom sal bring tot 'n wyer inkyt op sake sodat sy onverdraagzaamheid en konservatisme of godsdiensgelykheid verdwyn, en hom tog aan die ander kant sal laad besef die hulpeloosheid van die mens teenoor die misterie wat hom omring, sodat ook byself een van die skone banatuurlike menslike oplossings in nederigheid sal aanvaar, sal die eer toekom aan 'n lewenswyse

opvoeders wad sy opvoeding in die sui van negatiewe en onsekerheid tog altyd nog kon wys op dinge van positiewe waarde, as anker-tjies waaraan hy hom kan red.

Maar hultenaar voldaan kan ons wies met die opvoeders van die kinders van ons volk, ^{slap} as ons sien dat hierdie waardekennis wad hy sy leerlinge bygebring het, hulle ook as volwassenes hul help oor die teleurstelling van die lewe, hulle in staat stel om ook nou nog ver-soend te glimlag as hulle maar halwe dinge bereik i. p. v. die helis wad hulle verdien het. As die onderwyser hierdie blywende ^{wringte} geluk wil sien op sy arbeid, dan moet hy nie alleen (soos ons hierbo gesien het) die beste gebruik wad te maak van die geleentheid wad die leerstofhouer bied nie, hy moet ook lewenssituasies kan vind in gebruik wad hy sy leerlinge kan lei om hulle redding te vind in die toepas van hierdie waardebeginsel. En hierdie lewenssitua-sies vind hy, soos ons gesien het, ^{veral} waar 'n gekifkoosde illusie moet swig vir die waarheid. Deur hierdie geleentheid, wad bepaalde mis-verstand moet weggeruim word, te beheers, kan die onderwyser sy leerlinge oefen in die lewenshouding van humor of waarde-oekening, so-dan dwarsdeur hulle lewe, ^{hulle} hierdie standpunt van Lebensebjetung sal behou om so oor alle smartlike ervarings te triomfeer. Hoe hy die beste hierin kan slaag het ons reeds hierbo uiteengesit in verband met die rol van die onderwyser by die wegruim van illusies by sy leerlinge.

Maar die algemene geleentheid wad leerstof in lewensituasies die onderwyser bied om deur die regte

optred sy beskerminge te bring tot die gesonde optimistiese standpunt teenoor die lewe, sal daer ook geleentheid wees waas by individuele leerlinge in hierdie rigting kan lei: 'n Standaard gesak, 'n paar plekke onverdiend afgekrom in die klas, die vertree van 'n maatje of familiebetrekking, 'n mislukte wedstryd, armelike huislike omstandighede, e.d. m., is almal geleentheid waarvan die onderwyser kan gebruik maak om die geluk van sy ^{individuele} leerling te verhoog deur hom te bring tot die ontdekking van 'n positiefs selfs in die ongeluk. Maar hier nog meer as in enige ander opsig hang absoluut alles af van die onderwyser. Alleen as hy in elke lid van sy klas individueel belangstel ook buite die skool, en as hy deur sy sympatiese optrede en persoonlikheid elke een se vertroue en liefde gewen het, kan hy sulke individuele lewenssituasies herken en daas die regte gebruik van maak.

Ons kan hierdie hoofstuk dan sluit met die volgende resumé: Sonder 'n waardevolle onderwysproses is die beste leerplan waardeloos vir die bereik van ons opvoedkundige ideaal. Die probleem voor die onderwyser is die probleem van die wyere methodiek. As hy dit suksesvol wil oplos, sal hy 'n meesleë moed wees in sy vak en moed weet hoe om sy kennis op die beste manier oas te bring op sy leerlinge; hy sal deeglik onderleë moed wees met kennis van die kindersielkunde; maar bowe al sal hy 'n mens moed wees, wat deur ervaring en ook deur dwaling wysheid gelees het, wat alles wat menslik is, en kinderlik, sympaties kan aan-
 "Vgl. Kilpatrick: "The Foundations of Method"

voel en verstaan, en wat dan ook die wil besit om na vermoë te dink en te help.

Hoofdstuk VI

Hoewel kan ons doen?

Nadat ons die gevare nagegaan het waarmee rekening moet gehou word, het ons ons opvoedkundige ideaal geformuleer. Ons het vervolgens nagegaan watter lewensvorme watter soort van onderwys waardewol is in die lig van ons drieledige ideaal. Dit ses ons nou nog om die dringende slagge meer kwantitatief te bekyk en 'n antwoord te gee op die vraag: Hoewel kan ons doen in die gewone skool? Dit sal eintlik net 'n duidelike omligting wees van wat ons dwarsdeur ons vorige bespreking raag aangedui en rekening mee gehou het. Al doen ons nie meer aan die opvoedkundige pessimisme van die pragmatiste en ander opvaaders van ons tyd nie, het ons dit tog as die gesondste procedure beskou, om dwarsdeur, ons on-oorskreibare perke en onverbeterbare swakheid te erken. (Ons sou anders trouens self mislei gewees het deur een van die illusies wat ons, ons ten doel gestel het om ons leerlinge van te bevry!) Ons hoef hier maar weer te herinner aan wat ons reeds by die begrindging het omtrent die funksie van die skool: Dit kan alleen wees om die oorgang tussen die kinder stadium en volle waardom so gou en so volkome moontlik te bewerkstellig. Selfs op sy meer gevorderde stadium kan die gewone skool nog nie afgeronde, voldele volwassenes lewer nie, maar

slegs lewensjuugdiges, by wie dit, aanknoppende aan hulle stadium van ontwikkeling maan die ~~lewe~~ weinige lewenssituasies wat hulle reeds deurlewe het en nog deurlewe, na beste wêreld 'n gunstige basis geskep het vir 'n vrugbare lewe as volwasse individue en lid van die gemeenskap.

Maar as dit kan die skool ook met betrekking tot ons drieledige opvoedkundige ideaal meewand dit is te streng beperk:

1. Durfde ons die kinders slegs die dinge werklik kan leer (sodat dit sal funksioneer in hulle daaglikse bestaan) waarvoor hulle reeds 'n sekere belang, sekere behoefte, sekere aanknopingspunt het. Natuurlik kan die ervare onderwyser se 'n belang, behoefte of aanknopingspunt verskriklik eksplisiet en 'n heel studiekursus daaruit vir die kind genoegsaam motiveer. Soos ons, egter, dwarsdeur algaande probeer aantoon het, word dit tog nie om met die oog op 'n latere suksesvolle familielêwe kinders te leer hoe om kinders op te voed, of vir toekomstige moeders wat nou, egter, nog maar dogtertjies is te gaan pruk oor moederpligte nie. Wat ons hulle wil nou kan leer, met 'n groot waarskynlikheid dat dit sal funksioneer, is (dat) hoe hulle hulle nie slaapverstreke moet ventiler en hoehulle hulle liggeme moet versorg, as hulle 'n maximum van gesondheid, lewenslus en skoonheid van liggaamsbou wil besit.

Weso kan ons ook nie die kind op die gewone skool sy beroep leer nie, om die eenvoudige rede, dat hy nog nie beroepsryp is nie. Wat ons hom wel kan leer is die algemene dinge wat hy reeds elke dag in die klein situasies van sy kinderbestaan kan toepas, maar

wat ook dwarsdeur sy lewe 'n altyd breiere toepassing kan vind as basis vir sy suksesvolle beroepsuitoefening.

Nog meer geld dit wat betref die pogings wat die gewone skool kan aanwend in die rigting van die vorming van nuttige sosiale wesen in staat-burgers. Om ons kinders, terwyl hulle nog hoofsaaklik belangstel in spel, in 'n nage-maakte dorsmasientie misken, in 'n duimvoe-boerderijtje en ewelik in 'n mooi meisies-siggie te gaan volpomp met hoi burgerpligte en - ideale, sou beteken, dat ons hulle 'n ewige walginggee aan hierdie dinge. Wel kan ons, egter, doen om juis nou helderwering en patriotisme tot vaste gewoonte te laat word by die jeugdige, wat dan ook later sal kan bydra tot sy suksesvolle burgerskap.

En so is dit wat betref familielewe, godsdiens, gebruik van vry tyd, ens. Dit laat ons niks om te gaan pruk oor wat ons leerlinge behoort te doen, as hulle eendag groot is nie. Die hedendaagse kind word gesien maar ook gehoor. Hy is glad te veel glabsorber in onmiddellike proses en kinderprobleme, staan glad te veel in die realiteit om te gaan ^{werklik ernstig} ~~draam~~ ^{bedenk} oor wat hy sal doen as hy groot is, as hy nie nou al dadelik daarmee kan begin nie. Buitendien, as hy eendag werklik groot is, dan het gewoonlik die skoumelings en teleurstelling van die lewe al meester se bloed-afgetrokte ideale al by hom uitgeskuud. Maar meester is tog nie hullemaal magteloos nie: juis omdat sy leerlinge vandag aktiewe wesen is, wat vol in die kinderlewe staan, kan meester op elke gebied talle van geleenthede vind, waar

die kind "kan ses deure te doen", waar die "al dadelik kan funksioneer, en, dus, in essensie sal bly dwarsdeur die lewe. Daarom stem ons saam met Finney, as hy bewys, dat ons die kind reeds kan help om vir homself 'n lewensfilosofie op te bou: "A philosophy of life! Pretentious as the term may sound, there can be no greater mistake than to suppose that a philosophy of life is only for adults. Instead it is something we all acquire during childhood. . . . Some of us who have since become students have reconsidered and revised parts of it; but even the most scholarly of us are still unconsciously using, quite unrevised, large sections of that philosophy of individual and social life that we absorbed in childhood. . . ." Dit pas volkome aan by wat ons hierbo en vandevore reeds gesê het: Omdat ons kinders vandag net meer aktief is, sal daar geleenthede, lewenssituasies wees, selfs op die laerskool al, waar die onderwyser kan meehelp aan die ontwikkeling van 'n kinderlike lewensfilosofie. In die loop van jare sal hierdie lewensuitkyk in sy uiteerlike vorm en in besonderhede natuurlik gewysig en verbreed word volgens vermeerderde ervaring en insig, maar die diep beginsels van "fairplay", waarde-erkenning, optimisme, respek teenoor die misterie, en diens, word op hulle beste reeds in die kinderlewe aangekweek, en dit dan ook die beste kans om onwankelbaar te bly dwarsdeur die volwasse lewe.

Dit neem, egter, nie die pad weg, dat hoe verder

die kind ontwikkel in kennis, ervaring en ouderdom, hoe meer word die lewenssituasies, en hoe beter die geleenthede in sterker die moontlikheid vir die blywende aankomel van hierdie dinge nie. Dit is een van die redes waarom ons pleid, dat verpligte onderwys (behalwe in speciale gevalle) moet uitgebrei word tot st. VIII of die 18de jaar. Soos sake vandag staan in ons land, het ons slegs 23% van ons skoolpopulasie^{*} nog onder ons invloed na st. VI. Dus, wanneer die kind nou eintlik begin ryf vir die vaste van die gewenste basis vir sy latere aktiwiteite as lid van die gemeenskappe en vir sy lewensfilosofie en -houding, verloor ons hom. In die laerskool is dan nederrekening gehou met die ideale, en van alle lewensituasies die beste gebruik gemaak, maar oorenkoustig die ontwikkelingsstadium van die kind waaraan die situasies nog nie baie volop en ernstig nie, sodat alles noodwendig nog maar vlak, elementair en lossies is. Die kans is, dus, vir die 47% wat nie verder gaan as st. VI nie, baie gering, dat hierdie basis, deur die skool gekweek, sal verdiep en verbreed word en ook as fondament sal dien vir die volwasse lewe.

Dit bring ons tot die tweede groot beperking waarteen die onderwyser hom elke dag vasloep:

2. Hy is gekniehalter deur die kort tydjie tot sy beskikking. Soos ons gesien het, het die skool eintlik sy ontstaan te danke aan die kontras tussen die gekompliseerdheid van die lewe en die kortheid daarvan. Tydsbeperking is eintlik die probleem van die lewe en die tragedie veral van ons tyd. Mensse voel dikwels, dat hulle wel die games het om uit te groeie en

* Volgens Dr. E. G. Malherbe: Op. cit.:

moais tot stand te bring, maar die tyd is so kort, en as hulle nog reg begrip het, is die onderdom reeds daar. Een praad ditewels saam met die antevredens soos die „gejaagdheid van die moderne lewe“. Hierdie koersige haas is, eger, bewys, dat die mensheid as si oopgaan vir lewensinsto twee dinge wat in die mens-tragiese kontras staan met mekaar: Aan die een kant die rol wat die gusetlike inisiatief van die mens kan en wil speel in die „Kulal en aan die ander kant“ die „schoorvoetige tyd“ waarteen hy magteloos staan en wat hom gedurig dwarsboom.

En niemand ly elke dag meer onder hierdie kontras, as juis die idealistiese onderwysers nie. Soos sake vandag is, is die kind gewoonlik (77% van die gevalle) slegs vir 7 of 8 of 9 jaar onder invloed van die skool.† Die grootste deel van hierdie tyd word nog bestee word aan die voorbereiding van die grondwat hy wil besaai, en waarvan hy s'n skome as verwag, maar (om nou maar 'n stereotipe beeld verder vol te hou) verdat die groei kan begrip, is daar alwees onkruid in die voorbereide aarde aan woeker, en hy kan homself gelukkig ag, as hy die nog uitgroei kry voordat sy termyn ou is, en hy die akker moet verlaat. Maar ons stap af van ons beeldspraak: As die kind lew sy 7de jaar in die skool kom is hy nog 'n totaal onverantwoordelike wese, wie se „sit en opstaan“ nog deur andere beheer word. Die eerste tyd, as hy nie moet beskuldig word nie, moet nou nog

† En dan natuurlik maar vir 'n paar uur per dag en s' daard. meer

‡ Dit is natuurlik die uitdrukking van P.C. Hoofd in sy bekende sonned.

gebruik word om hom spelend in te lei tot die pligt en routinewerk van die skool. Versvolgens neem die etlike jare voordat die kind die gesondskap meester is, wat hom in staat sal stel om onder leiding van sy onderwyser gebruik te maak van die egte kultuur- en geestesgoedere van sy ras. En nou was hierdie onderwyser sy basis vir die kennis van 'n gunstige basis vir 'n latere volwasse lewe. Met ywer begin hy nou die kinderlike illusies wegruim, wat intussen die outomatiese vermoeders oppeneem het, en hy maak die beste gebruik van die nog enigszins vlakke klein lewensituasies wat so ontstaan om hulle 'n positiewe handvatsel vir die lewe te laat sien; hy begin ook stukke lewe in die geskiedenisklas invoer; die kinders begin ook al die timmergereedskepe sulik hanteer en ekien het al 'n so windkeufdingetjie in mekaar getimmer waarop hy verskriklik trots is; hy het selfs al hulwat aanknopingspunt gevind om die kinders elementaire dingetjies uit die Physiologie en Hygiëne te laat meeneem na huis, en hy sien al met trots hoe hulle hierdie klein dingetjies toepas in hulle daaglikse bestaan; hy het hulle al 'n elementaire Sociologie laat begin deur hulle te laat lysies maak van al die inrigtings in die dorp, en in die klas het hulle tog uit al die lysies, 'n lang lys opgestel, en hy het hervand die beste gebruikgemaak, en hy sien nou voort meer, dat die kinders klippe gooi op ou Rooms-Vader Chadwick se dok-uis. Ja, hy val tevrede met sy goeie begin; dis immers nou vir 'n kennis van tyd en hy gaan sy ideale verwesenlik sien! Hou

is ongelukkig al die Std. VI. examen hier, maar a.s. jaer sal hy darem nou regtig met hulle kan werk - Dan kan hy ernstiger illusies by hulle wegruim, dan kan hy die Geskiedenis verduidelik, dan sal die vlakke Natuurstudie kan word egte wetenskappe, en dan sal die huidige lokale studie wat hulle gemaak het oorgaan tot werklike elementaire sociologie, deel van 'n werklike filosofiese studie! Nouers sal hy met hulle op 'n regtig ernstige manier kan hi in hulle besluit-ensake hulle toekomstige beroepe, want hy begin al insien waarvoor Pind en Jan respektiewelik aansig het, en hulle begin ook al verstantig gevraag word om twee en twee bynekaar te sit!

En eindelijk is dan die volgende skooljaar, na die Std. VII. examen daar, en van sy klas van 40 kom 11 terug en Pind en Jan is nie eens anders hulle nie! * (Anderwyls "hulle" eintlik 'n versameling is) Maar hoe min kan hy ook in die twee jaer tot by Std. VIII doen met hierdie 11 wat hy nog onder hom het! Hy kan maar sleg hoop, om, as alles voorspoedig gaan, tog by hulle 'n vaste basis te sien vorm en al sterker word, wat moontlik sal bly bestaan as vaste fondament waarop ook die volwassene die storme van die lewe sal deurstaan.

Selvs al sou ons al ons kinders op skool kon hou tot matrikulasie, dan kan ons deur hierdie perke wat ons opgele word, deur die stadige ontvrouing van die menslike natuur en deur die kort tyd tot ons beskikbaar slegs hoop om in alle opsigte 'n basis te kweek wat ons en die samelewing graag in sy lede wil sien. Slegs is daarby elke hoire sud

† Hied word netteminke in baie algemeene sin van onderwyseres gepraat, daarom wrolog ons sy werk deur al die klasse.

wikkelingsstadium van ons leerlinge groter kan
 vir hierdie basis om "lückenlos" en blywend te
 word.

Al die voorgaande bring ons nou op 'n
 laaste vraag, wat ons hier nie onbeantwoord
 kan laat nie: as die skool so betreklik min kan
 doen, hoe sal die samelewing dan teregkom;
 wie sal sorg vir die gebou waarvan die
 skool, op sy beste, slegs die fondament gele-
 het? Daar moet tog mensel wees om te pas in
 die verskillende plekke in die samelewing; die
 kollektiewe prestasie moet hoog wees, daar
 moet ~~soziale~~ ideale wees en sosiale evolusie.
 Wie sal hiervoor sorg?

Die antwoord op hierdie vraag lê in beroeps-
 opleiding in sy breedste sin. Maar beroepsop-
 leiding, het ons gesien, moet 'n inleidingsde-
 partement wees van die verskillende industrieë
 en ander bedryfswêreld. Dit maak deel uit van
 hierdie sosiale instellings en nie van die gewone
 skool nie. Dit is altyd aanvullend aan, 'n
 voortbouing op die gewone skoolopleiding waar-
 val nie self daaronder nie. Dit is die pleg
 van die ideale ontwikkelde gemeenskap om
 te sorg vir ^{elke} sulke departement of inrigting
 in verband met elke vertakking van die veel-
 valdige aktiwiteit waarin sy lede betrokke is.
 Al wat die skool vandag reeds kan doen in
 hierdie rigting is om sy leerlinge se oë oop te
 maak vir die gebruik van sulke inrigting. Dit
 kan gedoen word by die beroepsopleiding van die
 jeugdige, by die studie van sosiologie en geskiedenis,
 by die laaste waarvan veral kan gewys word op
 die dwaasheid van 'n staat wat nie sorg virge-

skied insigtinge vir die opleiding van leiers. Want anders die insigtinge vir direkte beroepsopleiding is dit die eerste en belangrikste, die insigtinge, nl., waarheen die onderwyser die leerling kan saai van wie hy na vermaak kan oordel, dat hy die inherente gawes besit, wat hom in staat sal stel om met die regte opleiding 'n nuttige leier te word op een of ander gebied van die aktiwiteit van die samelewing. Soos met ons huidige organisasie van die onderwysstelsel verpligt onderwys uitbrei tot 'n graad VIII, dan sou die hoogste deel van die hoërskool saam met die universiteit die insigtinge uitmaak vir die oplei van ons leiers. Want al sou die leier op een gebied 'n expert wees, is daar tog ook 'n liberale basis nodig vir sy opleiding. Die ideale leier immers moet baie meer as die gewone "socius", naas sy voorgestelde gebied, ook 'n mate van verstand hê van en simpatie met alles wat te doen het met menslike streeke en denke. Daar ook op ons universiteit spesialisasie meer en meer op die voorgrond tree, sou dit ons toekomstige leiers goed te staan kom, as ons universiteit na matrikulasie tenminste nog 'n eenjarige algemene studie van die matrikkandidaat sou vereis voordat studente toegelaat word tot 'n gespecialiseerde kursus.

Daar sal dan vir die ideale samelewing insigtinge wees, opleidingsdepartemente vir verband met enige beroep, en vir ons eie land sal, na die wat leiers oplewer, belangrikste wees, die wat ons toekomstige huisvaders en landbouers die nodige "ad hoc"-opleiding gee vir hulle taak. Sal ons nie kerschenstene se wette wat by

nominaal aangeneem gekry het, by ons eendag
 dwingwoes kry in die praktyk, wanneer ons
 maar eers genoeg dergelyke inrigtings het
 nie? In elk geval durf ons glo, dat sosiale-
 evaluasie groterdels verskeie sal wees as ons ^{ons} land-
 bouers en huismoeders, maar ook ons ander toekom-
 stige beroepmense, waar nodig met dwang sover
 kan bring, dat hulle na afsluiting van die ge-
 wone skool 'n hultytde of dultydse kursus sal
 volg in verband met hulle beroep.

Sommige sal gewis wees om dadelik uit te
 roep, "Demokratiek!" Maar ons hou vol, dat met
 'n bietjie geduld en 'n goeie wil dit wel kan
 moontlik word. Het ons nie reeds, uit "van alle"
 nie? Die inrigtings vir die opleiding van ons
 leiers funksionêre reeds; al wat nodig is,
 is dat hulle met kennis sal word van
 hulle roeping. Ons het reeds vak- en indus-
 trieskole, tegniese kolleges en landbou- en
 huishoudkundedepartemente* van ons Universiteit
 hoewel so ontoereikend in getal, dat van die
 8,500 reens wat elke jaar in die landbou gaan,
 slegs 250 direk opleiding kry vir hulle beroep.
 Wat nodig is, is energie, reorganisasie, uitbrei-
 ding!

Maar een werklik idealistiese gedagte wil
 ons tog hier tenaast toe byvoeg: Daar is een soord
 onderwyse waarvan ons nog geen kennis het in ons
 land nie; ons het nog geen volwassende onderwyse
 van die Grondwetwoord nie. Op die gewone skool
 staan ons onder die perke van 'n onnyke natuur
 en te kort tyd; in die opleidingsrigting vir
 sy beroep is die mens hoofsaaklik besig met
 die dinge wat hom sy brood en botter sal bring.

* Die taaste stelsel aan die S. A. Universiteit, die van Stellenbosch
 vgl. Dr. E. G. Malherbe: Education & the Poor White p. 57.

Daar is slegs een plek waar ons kan voltooi en afrond die gebou waarvan die basis in die gewone skool geleë is: Dit is in volksskole van die grondtroigtype, waar dinge bestudeer word om hulle in ontwil, waar mense hengaan met die doel om lewensverryking in te oes, om hulle besig te hou met die dinge wat nie in die eerste plek die liggaam struk en verkwik nie maar voorsien in die behoeftes van die gees. Hierallien kan ons, ons luiters werklik help om hulle volk te beviel met volgroeiende hoi sociale en nasionale ideale, hier kan ons die "Lücken" opvul wat ropgeblyheid tussen algemeen en beroepspligdig; en as ons verder gaan as die pioniers, Grondtroig, as ons die onderskud tussen stad en land kan uitwis, mense uit alle vakke en beroepe kan trek na ons volksskole, dan kan ons hier allien die koördinasie verkry tussen al die elemente in die samelewing, wat so noodsaaklik is by groot nasionale ondernemings.

So kan ons dan tog undelik op die vraag waarmee ons hierdie hoofstuk begin het, in optimistiese antwoord gee: Trots die onmag van die gewone skool onder beperkinge van natuur en tyd kan ons tog veel doen, maar dan moet alles nie maar op die skool afgeskuive word nie: Dan moet die skool, dan moet die samelewing onder sy leiers, dan moet elke individu sy funksie en plig besig en nakom. Alleen so kan almal saamwerk tot die bereik van een groot resultaat

Boeke geraadpleeg ver, of aangehaal in die Verhandeling.

- Bagley, W. C. : Educational Values (Macmillan 1920)
- Bühler, C. : Das Seelenleben des Jugendlichen (Lischer 1927)
Kindheit und Jugend
- Burd, Cyril : The young Delinquent (Univ. of London Press 1931)
- Cruse, H. P. : Georg Kerchensteiner (H.A. Van Bottenburg 1922)
- Finney, R. L. : A Sociological Philosophy of Education
(Macmillan 1929)
- Foght, H. W. : Rural Denmark and its Schools
(Macmillan 1915)
- Goethe, W. : Faust I (Velhagen & Klasing 1921)
- Hanus, P. H. : Educational Aims and Educational Values
(Macmillan 1908)
- Keller, Gottfried : Der Landvogt von Greifensee
(Philip Reclam Jun. Leipzig)
- Kerchensteiner, G. : Theorie der Bildung (Verlag Teubner 1926)
Education for Citizenship (Harrap & Co. 1915)
- Kilpatrick, W. H. : Foundations of Method (Macmillan 1926)
- Knight, : Among the Danes. (Oxford University Press 1927)
- Langenhoven, C. J. : Skaduwes van Nasard (Nas. Pers. Bph. 1931)
- Malherbe, E. G. : Education and the Poor White
(Pro Ecclesia-Drukkery, S/Bosch 1932)
- Malherbe, F. E. J. : Humors in die algemeen en sy uiting in
die Afrikaanse Letterkunde
(Swets & Zeitlinger 1932)
- Monroe, : Cyclopedia of Education II & V
(Macmillan 1911 & 1913)
- Norwood, C. : The English Tradition of Education.
(John Murray 1929)
- Nunn, J. P. : Education its Data and first Principles
(Edward Arnold 1920)
- Remarque, : Im Westen nichts Neues
(Propyläen-Verlag, Berlin 1929)
- Shakespeare : Hamlet (Complete Works Collins)

- Sleight, W. G.: *Educational Values & Methods*
(Oxf. Clarendon Press 1915)
- Spencer, Herbert: *Education, intellectual, moral, and physical* (Williams & Norgate 1910)
- St. Mandé, W.: *War, Wine & Women*.
(Cassell & Co. Ltd. August 1932)
- Ulfers, S.: *Oostloorn* (D. Van Lyn & Zonen, Rotterdam)
- Van Bruggen, J.: „*Arapie*“ I & II (Svets & Zeitlinger, 1925 & 1928)
-